

Recenzje. Sprawozdania

Reviews. Reports

Ewa Nowak, rec. [Zachowania polityczne 2, red. R. J. Dalton, H. D. Klingemann, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2010, ss. 561 (redaktor wydania polskiego R. Markowski).]

Drugi tom oxfordzkiej serii *Zachowania polityczne* (*The Oxford Handbook of Political Behaviour*) należy do pozycji ‘must have’ dla uczonych i studentów zainteresowanych naukami o polityce. Porusza on problemy o kluczowym znaczeniu dla współczesnej politologii, znajdujące się w ścisłym centrum badań naukowych tej dyscypliny. Publikacja ujmuje bardzo szeroko temat zachowań politycznych. Znajdziemy w niej bowiem nie tylko uaktualnienie i weryfikację klasycznych teorii dotyczących motywacji zachowań wyborczych, ale także m. in. problematykę frekwencji wyborczej i aktywności politycznej, kapitału społecznego, społeczeństwa obywatelskiego, opinii publicznej, elit politycznych oraz rozdział dotyczący metod badawczych stosowanych w politologii.

Książka została przygotowana przez zespół wybitnych badaczy. Ze względu na fakt, że jest kontynuacją tomu I o tym samym tytule, zaczyna się od części V, poświęconej nowym wątkom problematyki zachowań politycznych, w której znajdziemy teksty na temat: *Instytucjonalna teoria wyborów politycznych* (P. L. Sniderman, M. S. Levendusky), *Spadek znaczenia klasy społecznej?* (O. Knutsen), *Wpływ religii i religijności na zachowania wyborcze* (Y. Esmer, T. Pettersson), *Modele głosowania ekonomicznego* (M. S. Lewies-Beck, M. Stegmaier), *Nowe wymiary rozłamu politycznego* (K. Degan-Krause), *Nowe spojrzenie na identyfikację partyjną* (S. Holmberg), *Personalizacja polityki* (I. McAlister), *Wzajemne oddziaływanie struktur i zachowań wyborczych* (C. J. Anderson), *Perspektywy badań zachowań wyborczych* (A. Heath).

Część VI dotyczy partycypacji politycznej i zawiera analizę następujących problemów: *Frekwencja wyborcza* (A. Blais), *Aktywność polityczna i członkostwo partyjne* (S. E. Scarow), *Kapitał społeczny* (D. Stolle), *Spółczesność obywatelskie a demokratyzacja* (E. Wnuk-Lipiński), *Ruchy społeczne* (R. Koopmans), *Rosnące znaczenie polityki protestu* (d. Rucht), *Perspektywy badań partycypacji politycznej* (M. Kaase).

Część VII koncentruje się na reprezentacji politycznej: *Czy opinia publiczna jest znacząca?* (C. Wlezien, S. Soroka), *Elity polityczne* (J. Blondel, F. Müller-Rommel), *Reprezentacja*

polityczna i demokracja (B. Weßles), *Spojrzenie na reprezentację: zadawanie właściwych pytań i otrzymywanie właściwych odpowiedzi* (J. Stimson).

Część VIII ma charakter metodologiczny: *Metodologia porównawczych badań nad zachowaniami politycznymi* i dotyczy: *Źródeł w badaniach porównawczych zachowań politycznych* (M. C. Kittilson), jak również *Metod badania elit* (U. Hoffmann-Lange) i *Porównawczych sondaży opinii publicznej* (J. Curtice).

Każdy z zaprezentowanych tekstów jest opatrzony bibliografią, szybkie wyszukiwanie ułatwia zbiorczy indeks nazwisk dla wszystkich artykułów zamieszczony na końcu książki.

Do najbardziej interesujących i godnych polecenia należy m. in. tekst S. Holmberg, *Nowe spojrzenie na identyfikację partyjną*, który uzasadnia konieczność podejmowania wciąż na nowo badań dotyczących tej kwestii. Tekst potwierdza, na podstawie badań empirycznych przeprowadzonych zarówno w krajach zachodnich, jak i w Europie Wschodniej oraz Ameryce Łacińskiej, tezę o spadku intensywności identyfikacji partyjnej, której towarzyszy, a częściowo także tłumaczy spadek frekwencji wyborczej. W młodych demokracjach, jak twierdzi autor, identyfikacja partyjna jest wyznaczana przede wszystkim przez czynniki polityczne, a nie zmienne społeczne i nie ma charakteru trwałego i ustabilizowanego.

Kolejny szczególnie interesujący tekst napisany przez P. M. Snidermana oraz Mathew S. Levenduskiego dotyczy *Instytucjonalnej teorii wyborów politycznych*. Artykuł łączy modne ostatnio podejście instytucjonalne z teorią racjonalnego wyboru oraz behawioryzmem. Wynikiem łączenia takich tych podejść jest m. in. stawianie istotnych dla politologii pytań, np. w jaki sposób podmiotom politycznym udaje się dokonywać relatywnie spójnych i sensownych wyborów, chociaż z jednej strony dążą do racjonalizacji wyboru, a z drugiej (w zwykłych okolicznościach) poświęcają polityce niewiele uwagi i mają ograniczoną czy nawet minimalną o niej wiedzę? Wyjaśniając zachowania polityczne, autorzy proponują podejście dwustronne, twierdząc, iż to, która z alternatyw dostępnych w wyborach politycznych zostanie wybrana, zależy od właściwości osoby dokonującej wyboru oraz właściwości samego zbioru propozycji. Wskazują oni także, że nawet ostre ścieranie się konkurencyjnych poglądów na scenie politycznej nie tylko nie dezorientuje obywateli, ale nawet pomaga w jasnym pojmowaniu wyboru przed którym stoją. Czynnikiem instytucjonalny zawiera proponowany „różnicowany instytucjonalny model racjonalnych oczekiwań”, zgodnie z którym obywatele głosują strategicznie, np. dzieląc swój głos i wybierając inną partię do ciał ustawodawczych, a inną do wykonawczych, preferując bardziej umiarkowaną politykę.

Interesujący problem głosowania klasowego porusza O. Knutsen w tekście *Spadek znaczenia klasy społecznej*. Czwarta generacja badań nad głosowaniem klasowym (Hout, Brooks, Maza 1995) odchodzi od tradycyjnych metod badawczych, zgodnie z którymi głosowanie klasowe miało miejsce wówczas, gdy pracownicy fizyczni głosowali na lewicę, a umysłowi na prawicę. „Totalne głosowanie klasowe” obejmuje wszelkie źródła związków pomiędzy reprezentowaną klasą społeczną a sympatią partyjną (na podstawie szczegółowego schematu klasowego i partyjnego obejmującego wszystkie partie systemu). Wyniki badań z zastosowaniem takiego schematu wskazują na nowe prawidłowości, zgodnie z którymi np. partie Nowej Lewicy zyskują silniejsze poparcie ze strony lepiej wykształconych warstw społecznych i nowej klasy średniej, zaś partie Nowej Prawicy znajdują więcej zwolenników wśród gorzej wykształconych obywateli robotników.

Wartość przedstawionej publikacji polega przede wszystkim na jej komplementarności, jest to wyczerpujące opracowanie dotyczące zachowań politycznych, w szczególności

wyborczych, na najwyższym akademickim poziomie. Uwzględnia dotychczasowy dorobek czołowych badaczy w ujęciu krytycznym oraz proponuje nowe koncepcje i metody badań nieustannie ewoluującego świata polityki. Większość opracowań zawiera także pomysły i przewidywania dotyczące dalszych badań i ich kierunków. Znaczenie publikacji polega zatem na tym, że ma ona walor nie tylko podręcznika, ale także publikacji naukowej z ambicjami wyznaczania nowych kierunków badań.

Problem, jaki może napotkać czytelnik zapoznający się z książką, jest związany z jej językową przystępnością, która jest niejednolita w zależności od artykułu. Siatka pojęciowa w politologii (jak i w innych naukach) jest na zasadzie odpowiedników znana zarówno w wersji polskiej, jak i angielskiej, dlatego też najlepszym wyjściem wydaje się używanie obydwu wersji jednocześnie. Niestety zasada ta nie została zastosowana w publikacji, co powoduje, że czytelnik może mieć niekiedy wątpliwości co do teorii, koncepcji czy pojęcia, które jest prezentowane (np. w przypadku rozłamów politycznych nie użyto pojęcia podziałów socjopolitycznych, które są terminem używanym w Polsce, nie użyto też angielskiej nazwy *political cleavages*, co mogłoby ostatecznie wyjaśnić, o co chodzi). Jak zawsze w przypadku publikacji naukowych przykład niekiedy szkodzi klarowności i spójności wywodu i nigdy nie wiadomo, czy lepiej powierzyć go lingwiście, czy też specjalście z danej dziedziny, który zna terminologię, ale może słabiej poruszać się w niuansach znaczeniowych.

Podsumowując, należy podkreślić wartości poznawcze i naukowe publikacji, której uniwersalność i atrakcyjność polega na tym, że może być przydatna zarówno dla politologów z długim stażem badawczym, którzy potrzebują informacji, danych i uaktualnień z zakresu kluczowych problemów zachowań politycznych, ale także dla tych, którzy dopiero zaczynają interesować się tą dziedziną i którzy powinni zacząć ją zgłębiać, biorąc pod uwagę najbardziej wartościowe i aktualne teksty. Z pewnością obydwie kategorie czytelników znajdą odpowiedzi na wiele nurtujących ich pytań.

Arkadiusz Meller, rec. [Lawrence W. Reed, *Wielkie mity wielkiego kryzysu*, Wyd. Prohibita, Warszawa 2009, ss. 72.]

Mające miejsce dwa lata temu załamanie koniunktury na światowych rynkach finansowych nazywane także kryzysem gospodarczym uruchomiło całą lawinę żądań mających na celu jedynie zwiększenie rozdawnictwa publicznych pieniędzy zwłaszcza na rzecz prywatnych przedsiębiorstw. Jak zwykle w takich sytuacjach odezwały się głosy wzywające do zwiększenia sfery socjalnej i jeszcze większego interwencjonizmu państwowego. Automatycznie zaczęły pojawiać się porównania do Wielkiego Kryzysu z końca lat dwudziestych i początku lat trzydziestych ubiegłego wieku, a jako wzorzec mający być panaceum na problemy ekonomiczne i na „zło” wolnego rynku zaczęto stawiać roosveltowski Nowy Porządek. Próbą rozprawienia się z mitami narosłymi wokół czterokrotnego prezydenta USA i jego polityki ekonomicznej jest esej opublikowany w formie książkowej pt. *Wielkie mity wielkiego kryzysu* autorstwa Lawrence’a W. Reeda – amerykańskiego ekonomisty, prezesa Mackinac Center for Public Policy, publicyści m.in. magazynu „The Freeman”.

Ubiegłowieczny kryzys, którego doświadczyły Stany Zjednoczone Ameryki, był jednym z wielu załamań koniunktury w historii świata. Jednak o jego wyjątkowości świadczył przede wszystkim czas jego trwania. Na skutek błędnych decyzji politycznych kryzys trwał o wiele dłużej niż poprzednie, zazwyczaj kończące się po dwóch latach, oraz ze względu na skutki – z 1,5 miliona bezrobotnych w 1929 roku, w przeciągu czterech następnych lat liczba osób bez pracy zwiększyła się do prawie 13 milionów. W powszechnym mniemaniu winną za spowodowanie Wielkiego Kryzysu obwinia się prezydenta Herberta Hoovera, któremu przypisuje się „zbyt ni” liberalizm gospodarczy. W takiej interpretacji prezydent Franklin D. Roosevelt jawi się jako osoba, która za pomocą etatystycznych rozwiązań zrywających z liberalizmem uratowała kraj przed katastrofą gospodarczą. Lawrence W. Reed powyższe zakorzenione w amerykańskiej świadomości twierdzenia nazywa największymi XX-wiecznymi mitami ekonomicznymi i politycznymi.

Powołując się na Austriacką Szkołę Ekonomiczną, stwierdza, że przyczyną pojawienia się kryzysu gospodarczego, zresztą podobnie jak w 2008 roku, było sterowanie przez bank centralny podażą pieniądza, co nieuchronnie musiało doprowadzić do kryzysu. Proces ten, jak podaje autor, przebiegał w sposób następujący: „Kiedy rząd sztucznie zwiększa podaż pieniądza i kredytu, początkowo stopy procentowe spadają. Przedsiębiorstwa inwestują ten »łatwy pieniądz« w plany produkcji i w dobrach inwestycyjnych następuje hossa. Kiedy hossa dojrze, koszty biznesowe wzrastają, stopy procentowe wzrastają, stopy procentowe dostosowują się, przyjmując również tendencje wzrostowe, dochody zaś zostają zredukowane. Dlatego też »efekt łatwego pieniądza« słabnie, a władze zajmujące się polityką monetarną, obawiając się inflacji cen, spowalniają wzrost albo nawet zmniejszają podaż pieniądza. W obu przypadkach manipulacja jest wystarczająca, aby wyeliminować niepewną podporę spod ekonomicznego domku z kart”¹.

Odwolując się do ustaleń Murraya Rothbarda, autor wskazuje, że od 1921 do 1929 roku System Rezerw Federalnych (FED) cały czas zwiększał podaż pieniądza (analogia z działaniami Alana Greenspana jest oczywista), co siłą rzeczy musiało postawić bank centralny w sytuacji przejawiającej się już w 1928 roku koniecznością „wyhamowywania” gospodarki poprzez stopowanie podaży pieniądza, co oznaczało podnoszenie stóp procentowych. Do 1932 roku nastąpił spadek wartości pieniądza aż o 30 procent. Tym samym wydarzenia, które nastąpiły na nowojorskiej giełdzie 24 października 1929 roku były, według autora, bezpośrednim skutkiem wcześniejszych działań podejmowanych przez FED i administrację federalną.

Według publicysty „The Freeman”, gdyby nie interwencjonistyczna polityka rządowa kryzys trwałby znacznie krócej. Zresztą tuż u jego progu bezrobocie wynosiło około 9% – co jest charakterystyczne dla recesji, a nie dla zapaści gospodarczej. Przyczyną wyjaśniającą, dlaczego kryzys trwał tak długo i przybrał tak drastyczny kształt, były etatystyczne działania podejmowane początkowo przez Herberta Hoovera, a dalej kontynuowane przez Franklina D. Roosevelta.

Jednym z mitów, z którymi rozprawia się w swojej pracy autor, jest ten mówiący, że Hoover w przeciwieństwie do swojego następcy miał niemal ekstremalnie liberalne poglądy gospodarcze, co doprowadziło do krachu gospodarczego. Jak wskazuje autor *Wielkich mitów wielkiego kryzysu* to w stronę Herberta Hoovera, podczas kampanii wyborczej z 1932 roku,

¹ L. W. Reed, *Wielkie mity wielkiego kryzysu*, tł. K. Jurak, Warszawa 2009, s. 15.

kierowano zarzuty, że w sposób beztrzeski roztrwania publiczne środki. O dziwo sami Demokraci zarzucali mu, że chce zaprowadzić socjalizm w Stanach Zjednoczonych. Prezydent Hoover, zdaniem autora omawianej książki, zamiast podjąć u początków recesji działania mające na celu uwolnienie przedsiębiorczości z okowów biurokracji, zdecydował się na jeszcze większe restrykcje uderzające w wolną przedsiębiorczość. Przykładem takiego zachowania była Ustawa o Taryfie celnej Smootha-Hawleya z czerwca 1930 roku, której ostrze zostało skierowane bezpośrednio w import, a pośrednio w całą amerykańską gospodarkę. Gwałtownie podwojono taryfy celne na zboże i masło. Pierwszy raz nałożono cło nawet na kiszoną kapustę. Pośród niewielu dóbr wolnych od opłat celnych pozostały – co dość niezwykle – pijawki i szkielety [...]”². Takie działania przyczyniły się do spadku produkcji zwłaszcza rolnej oraz tekstylnej. Giełda błyskawicznie zareagowała na ustawę zwiększającą obciążenia celne, gdyż w dniu jej podpisania notowania na nowojorskiej giełdzie spadły o 20%. Na domiar złego republikański prezydent w 1932 roku podpisał ustawę zwiększającą ucisk fiskalny państwa. W jej wyniku nastąpiło:

- ponaddwukrotne podniesienie podatku dochodowego,
- zniesienie ulg podatkowych,
- podwyższenie podatku płaconego przez przedsiębiorstwa,
- wprowadzenie nowych podatków takich, jak np. federalny podatek akcyzowy czy też samochodowy.

Krytyka interwencjonistycznych rozwiązań, które jedynie przynosiły szkody gospodarcze, sprawiła, że wybory prezydenckie w 1932 roku wygrał Franklin D. Roosevelt, który zdecydowanie sprzeciwiał się polityce ekonomicznej swojego poprzednika, zarzucając mu zbytni etatyzm. Jednak, jak pokazał najbliższy rozwój wypadków, nowy prezydent zapisał się w historii USA jako głowa państwa kojarzona wyłącznie z interwencjonizmem o afiliacjach niemalże bolszewickich. Do bardziej interesujących posunięć czterokrotnego prezydenta Stanów Zjednoczonych A.P. należy zaliczyć m.in.:

- ogłoszenie na kilka dni po objęciu urzędu prezydenta w 1933 roku ogólnokrajowego „urloupu od bankowości”, który doprowadził do tego, że tysiące banków zaprzestało kontynuowania swojej działalności,
- odebranie obywatelom prawa do posiadania złota oraz odgórne ustalanie jego cen,
- ustawę o pomocy rolnikom, „która ściągała z przetwórców rolnych nowy podatek, a następnie używała tego dochodu do nadzorowania upraw i uboju bydła”³,
- ustanowienie w 1938 roku prawa do pensji minimalnej,
- nieustanne podnoszenie podatków, do tego stopnia że najwyższy próg podatku dochodowego wyniósł 90% (należy jednak przypomnieć, że w 1941 roku prezydent nosił się z zamiarem wprowadzenia 99,5% stawki),
- powołanie do życia w 1935 roku państwowej agencji ubezpieczeniowej (Social Security Administration),
- wprowadzenie w 1935 roku ustawy o krajowych stosunkach pracy (tzw. Ustawa Wagnera) – wprowadzała ona uprzywilejowanie związków zawodowych oraz za pomocą federalnej agencji – Krajowej Rady Stosunków Pracy doprowadziła do sytuacji, w której nie do pomyślenia było przeprowadzenie rozwiązania niezgodnego z opinią związkowców;

² *Ibidem*, s. 25.

³ *Ibidem*, s. 40

oczywiście takie uprzywilejowanie spowodowało niemal lawinowy napływ nowych członków do związków, bo aż dwa i pół razy więcej w 1941 w porównaniu z 1935 rokiem.

Rozbudowie aparatu biurokratycznego służyło ustanowienie w 1933 roku Administracji na rzecz Narodowego Uzdrawienia (National Recovery Administration), czego skutkiem m.in. było przejęcie prywatnych przedsiębiorstw wytwórczych przez państwowe kartele. Ponadto dano tejże instytucji prerogatywy wkraczające szeroko w dziedzinę życia gospodarczego poprzez możliwość tworzenia nowego prawodawstwa regulującego sposób produkcji: „Ostatecznie funkcjonowało 500 kodeksów NRA zawierających regulacje prawne, »począwszy od produkcji piorunochronów aż do produkcji gorsetów i biustonoszy, obejmujących ponad 2 miliony pracodawców i 22 miliony pracowników«. Istniały kodeksy regulujące produkcję środków wzmacniających włosy, smyczy dla psów, a nawet komedii muzycznych. Krawiec z New Jersey, Jack Magid, został aresztowany i osadzony w więzieniu za »zbrodnię« polegającą na uprasowaniu garnituru za 35, nie zaś za 40 centów, jak przewidywał kodeks krawiectwa NRA⁴. Skutkiem tych absurdalnych przepisów było zahamowanie polepszającej się sytuacji gospodarczej – m.in. na ich skutek zatrudnienie w przemyśle spadło o 25%.

Szczyty biurokratycznej aberracji osiągnęła istniejąca zaledwie kilka miesięcy na przełomie 1933/1934 Administracja Prac Cywilnych (Civil Works Administration), która dawała zatrudnienie osobom parającym się tak „produktywnymi” zajęciami, jak np. patrolowanie ulic w celu odstraszania szpaków czy też studiowanie historii agrafki; działalność tej instytucji kontynuowała istniejąca od 1935 roku organizacja Works Progress Administration, której sensem istnienia też było „wynajdywanie” co bardziej oryginalnych zajęć, otóż: „W Kentucky pracownicy WPA skatalogowali 350 różnych sposobów gotowania szpinaku. Agencja zatrudniła 6 tysięcy »aktorów«, chociaż narodowy związek aktorów utrzymywał, że liczy zaledwie 4,5 tysiąca członków. Setki pracowników WPA kierowano do zbierania wpłat na rzecz kampanii wyborczych kandydatów Partii Demokratycznej. W Tennessee pracownicy WPA byli zwalniani, jeśli odmówili przekazania 2 procent pensji urzędującemu gubernatorowi. Do roku 1941 jedynie 59 procent budżetu WPA przeznaczano na jakąkolwiek zapłatę dla pracowników; pozostała część była wsysana przez administrację i koszty ogólne”⁵.

Książka Lawrence W. Reeda ukazuje, że w sytuacjach załamania gospodarczego do głosu dochodzą opinie etatystyczne o skrajnym zabarwieniu. Podobieństwo między obecnym załamaniem rynków finansowych, a sytuacją sprzed 70 lat jest aż nadto wyraźne. Jak w okresie międzywojennym, tak i obecnie coraz większe poparcie zyskuje interwencjonizm. Jest niebezpieczny, bo kreowany przez organizacje międzynarodowe, nieliczące się z suwerennością państwową. Pozostaje mieć jedynie nadzieję, że historia nie powtórzy się i nie doczekamy się nowego New Dealu.

⁴ *Ibidem*, s. 42.

⁵ *Ibidem*, s. 46.

Małgorzata Adamik, rec. [Jarosław Kończak, *Od Tele-Echa do Polskiego Zoo. Ewolucja programu TVP*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008, ss. 327.]

Niesłabnące zainteresowanie, przejawiające się w powracających debatach na temat mediów publicznych w Polsce zaowocowało, zwłaszcza w obliczu XX-lecia wolnych mediów, licznymi publikacjami politologicznymi oraz medioznawczymi z tego zakresu. Praca Jarosława Kończaka, będąca analizą ewolucji programu polskiej telewizji, od początku jej powstania (w roku 1952), aż po okres transformacji i przekształcenia jej w spółkę Skarbu Państwa (przełom lat 1992/93), daje gruntowne podstawy do dalszej dyskusji o istocie i przyszłości tego medium w Polsce. Badacz, posługując się bogatym materiałem archiwalnym, ukazuje cechy charakterystyczne oraz tendencje rozwojowe programów telewizyjnych w obrębie poszczególnych gatunków dziennikarskich w kolejnych okresach rozwoju Telewizji Polskiej.

Jarosław Kończak poprzez wnikliwą analizę jakościowo-ilościową ramówki, przytoczenie opinii widzów o nadawanym programie oraz przybliżenie tła wydarzeń ze sfery polityczno-społecznej w badanym okresie, przedstawia telewizję jako źródło informacji, kreatora postaw i standardów kulturalnych, głównego dostawcę rozrywki czy w końcu element systemu manipulacji politycznej. Wyniki zaprezentowanych (w większości w formie przejrzystych tabel) badań dowodzą, jak zmieniały się funkcje i znaczenie omawianego medium w kolejnych dekadach jego istnienia.

Zarówno tytuł, jak i poszczególne rozdziały trafnie sygnalizują zawartość książki. Ramy czasowe ujęte zostały już w tytule. Za cezurę początkową autor przyjął „efekt eksperymentu lat 1952-1956” (s. 28) – emisję cieszącego się dużym zainteresowaniem widzów, pionierskiego polskiego widowiska typu talk-show, prowadzonego przez Irenę Dziedzic, jakim było „Tele-Echo” (swoisty salon towarzyski, do którego zaproszenie niejako nobilitowało gościa w oczach publiczności). Cezurę końcową wyznacza pierwsze nadanie w 1991 roku „Polskiego Zoo” – programu satyrycznego (symbolizującego swobodę wypowiedzi) autorstwa Marcina Wolskiego i Andrzeja Zaorskiego, w którym za pomocą kukielek zwierząt posiadających cechy konkretnych polityków, komentowano polską rzeczywistość polityczną.

Publikacja podzielona została na pięć rozdziałów w ujęciu chronologiczno-problemowym. Układ treści kolejnych podrozdziałów jest bardzo podobny. Prócz krótkiego wprowadzenia czytelnika do tematu, poprzez ukazanie ram społeczno-politycznych, zwłaszcza zmian zachodzących od lat 60. w ustawodawstwie polskim, rzutujących na cały badany okres, autor gruntownie analizuje ramówkę, zwracając uwagę na pojawiające się nowe gatunki telewizyjne. W kręgu zainteresowań badacza znalazły się między innymi etapy kształtowania i rozwoju programów popularnonaukowych i edukacyjnych, publicystyki, rozrywki, sportu, filmu, „Teatru Telewizji” czy programu informacyjnego.

W rozdziale pierwszym, zatytułowanym *Okres eksperymentalny (1952-1956)*, autor przedstawił narodziny telewizji na świecie i w Polsce. Prócz ukazania problemów natury technicznej w owym czasie (kiedy to do odbioru pierwszych audycji potrzebny był nie tylko odbiornik telewizyjny, ale i radio), odnajdujemy tu również załączki formowania się przyszłych struktur redakcji a także szczegółowe omówienie programu filmowego oraz pierwszych ramówek. Ta część pracy, wnikliwie opisująca kolejne etapy rozwoju, zwłaszcza polskiej telewizji doskonale wprowadza czytelnika w poruszaną tematykę.

Rok 1956 i uroczyste otwarcie przez premiera Józefa Cyrankiewicza Warszawskiego Ośrodka Telewizyjnego stały się przyczynkiem wyznaczającym cezurę początkową rozdziału drugiego, zatytułowanego: *Telewizja czarno-biała i jednoprogramowa*. Badacz opisuje nowe regulacje prawne, które w obliczu wzrastającego popytu społecznego umożliwiły dalszy rozwój tego medium. To okres ewolucji telewizji pod rządami Włodzimierza Sokorskiego (przewodniczącego Radiokomitetu w latach 1956-1972). Jarosław Kończak ilustruje, posiłkując się tabelami, ówczesne przemiany ekonomiczne (dochody z opłat abonamentowych, koszty produkcji gatunków telewizyjnych) i społeczne (liczba abonamentów, popularność programów). Utworzenie pod koniec lat 60. prestiżowego programu drugiego, mającego emitować (w przeciwieństwie do nadawanej w „Jedynce” masowej rozrywki) ambitniejsze programy, autor uważa za kwestię polityczną. Fakt ten, jego zdaniem, miał przyczynić się do postrzegania socjalistycznej Polski jako rozwojowej i zaspokajającej nawet najbardziej wyrafinowane gusta (s. 279).

Z kolei rozdział trzeci (*Regionalne ośrodki telewizyjne*) w całości został poświęcony powstaniu, zawartości programowej i ewolucji pierwszych regionalnych ośrodków telewizyjnych (OTV) kolejno w: Łodzi, Poznaniu, Katowicach, Wrocławiu, Gdańsku, Szczecinie oraz Krakowie. Dowodząc ogromnego zainteresowania społeczeństwa regionalnymi oddziałami telewizji, traktowanej odąd jako „okno na świat” (s. 93), autor przytoczył i porównał liczne dane dotyczące liczby abonamentów, czasu nadawania i specyfiki ramówki, a także opisał znaczenie działalności społecznych komitetów budowy telewizji. Pokazując udział procentowy produkcji OTV w programie ogólnopolskim, badacz zwrócił uwagę na powracające dziś (a istniejące już od lat 70.) konflikty i dyskusje w tej materii między władzami centralnymi a szefami regionów.

„Telewizja *Dekady sukcesu*” to tytuł rozdziału czwartego ukazującego zmiany, jakie nastąpiły w Telewizji Polskiej za rządów I sekretarza KC PZPR Edwarda Gierka, wedle którego telewizja miała służyć „budowaniu dialogu partii ze społeczeństwem” (s. 120). Dofinansowanie telewizji i wyposażenie jej w nowoczesny sprzęt, a także kupowanie zachodnich hitów filmowych i seriali sprawiło, iż telewizja zyskała pozycję nowoczesnej instytucji. Jak zauważył autor największą popularnością wśród społeczeństwa cieszyły się w tym okresie widowiska rozrywkowe typu „teleturnieje miast” czy „współzawodnictwo zakładów pracy”, wykorzystywane przez władzę do „przemycania” treści propagandowych. Funkcję przewodniczącego Radiokomitetu w 1972 roku objął „zaufany człowiek Gierka” (s. 122) – Maciej Szczepański. Analizując strukturę tematyczną nadawanych w tym czasie programów, Jarosław Kończak podkreślił rozbieżność między rzeczywistością a obrazem ukazywanym w mediach (propaganda sukcesu). Zwrócił uwagę na wzrost liczby audycji będących instrumentem masowego oddziaływania na obywateli poprzez kształtowanie ich światopoglądu oraz postaw społecznych (s. 134). W tej części pracy nie zabrakło również odniesień badacza do znaczenia nadawanej regularnie od 1971 roku kolorowej telewizji (właściwie od VI Zjazdu PZPR, z którego relację w kolorze pokazała nie tylko „Jedynka” – przekazano ją również na potrzeby Międzynarodowej Organizacji Radia i Telewizji, popularnie nazywanej Interwizją, skupiającą telewizje krajów socjalistycznych oraz Eurowizji).

W rozdziale piątym pod tytułem *Od Solidarności do telewizji publicznej* autor w kontekście przemian politycznych w latach 80. i na początku lat 90., zaprezentował zawirowania, jakie zachodziły zarówno w kadrach Telewizji Polskiej (kierowanej do roku 1986 przez płk. Mirosława Wojciechowskiego, a następnie w okresie do roku 1992, 10 prezesów), jak i wynika-

jących z nich modyfikacjach ramówki. Badacz słusznie spostrzegł, iż śledząc treści programu emitowanego niemal do połowy lat 80., trudno zauważyć, iż w kraju „trwa najostrzejszy od lat kryzys polityczny i gospodarczy” (s. 212). Informacje o strajkach pojawiały się sporadycznie w formie migawek, sucho wspominających (bez podania przyczyn) o „przestojach w pracy”, a demonstracje ukazywano jako „lokalne drobne niepokoje”. Bogaty program artystyczny i rozrywkowy (w tym kabarety, spektakle teatralne czy amerykański hit serialowy *Pogoda dla bogaczy*) nadawany z archiwum telewizji miał, co podkreślił Jarosław Kończak, „odciągnąć Polaków od szarej rzeczywistości, ograniczyć ich udział w strajkach i pokazać, że Polska rośnie w siłę” (s. 213). Wyjątkiem były treści i czas nadawania programu w okresie stanu wojennego, który pod względem „oferty” (składającej się głównie z *Dziennika*, przemówień czy kącika dla najmłodszych) był niemal powrotem do początków telewizji.

Nastroje, ocenę i spadające zaufanie społeczeństwa do telewizji przedstawiają zgromadzone przez badacza dane dotyczące rzetelności i wiarygodności emitowanych informacji czy programów publicystycznych w poszczególnych latach. Jarosław Kończak wykazał, że wydarzeniom politycznym przełomu lat 80. i 90. nie towarzyszyły jakieś zasadnicze zmiany w ramówce. Widzowie krytykowali nadmierną liczbę programów politycznych i ekonomicznych, które z początkiem lat 90. zastępowały atrakcyjniejsze dla odbiorcy filmy, teatr czy rozrywkę – sytuacja ta zaczęła ulegać zmianie w momencie pojawienia się stacji komercyjnych (s. 222).

W zakończeniu autor, podsumowując i wyciągając wnioski z kolejno analizowanych dekad istnienia telewizji, nie stronił od ocen. Swój punkt widzenia uzasadnił, przywołując znane stwierdzenie, że „kto ma telewizję, ten ma władzę”. Faktem jest, iż w omawianym czasie zmiany na scenie politycznej miały istotny wpływ na kształt struktury telewizji i emitowanych przez nią treści – wynikało to z charakteru medium państwowego, jakim niewątpliwie była Telewizja Polska. Pełniąc rolę swoistej konkluzji pytanie retoryczne badacza o rzeczywiste istnienie widza, dla którego celem telewizji powinno być kreowanie postaw, wyrabianie gustów czy pobudzanie wrażliwości społecznej, w sytuacji „zalewu” przekazu telewizyjnego pierwszej połowy lat 90. przez kulturę masową, wydaje się nadal aktualne. Ciekawe spostrzeżenia badacza dotyczące specyfiki funkcjonowania telewizji w minionym ustroju politycznym, uwypuklone zwłaszcza w rozdziale drugim i czwartym, skłaniają do refleksji nad rolą i znaczeniem tego medium, nie tylko w odniesieniu do przeszłości, ale również terażniejszości.

Publikacja opatrzona jest bogatą i szczegółową bibliografią (zawierającą m. in. liczne tytuły dokumentów z Archiwum Akt Nowych oraz z Archiwum Działu Dokumentacji i Zbiorów Programowych TVP czy artykuły prasowe z omawianych lat), spisem tabel, indeksem osób, tytułów audycji i postaci. Bez wątpienia świadczy to o rzetelnej kwerendzie naukowej i erudycji autora. Publikacja stanowi zarazem cenną bazę źródłową dla młodego badacza tej problematyki.

Jerzy Kruk, rec. [Anna Rakowska, *Kontrasygnata aktów głowy państwa w wybranych państwach europejskich*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2009, ss. 305.]

Anna Rakowska, doktor nauk prawnych, adiunkt w Centrum Studiów Wyborczych Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego, prowadząca indywidualną kancelarię adwokacką, w swej pracy *Kontrasygnata aktów głowy państwa w wybranych państwach europejskich*, opracowanej na podstawie rozprawy doktorskiej¹, stara się przybliżyć instytucję kontrasygnaty na przykładzie rozwiązań przyjętych w wybranych państwach europejskich. Publikacja jest kompleksowym studium prawnoustrojowym na temat instytucji kontrasygnaty. Zawiera w swej treści rozważania na temat genezy kontrasygnaty oraz analizuje rozwiązania ustrojowe, w zakresie instytucji kontrasygnaty, przyjęte w Polsce (II i III Rzeczpospolita), a także w Wielkiej Brytanii, Niemczech, Włoszech, Francji, Rumuni, Słowacji i Ukrainie.

Celem opracowania – jak stwierdza autorka – jest ukazanie wielości znaczeń kontrasygnaty, jakich nabrała ta instytucja w trakcie swej ewolucji oraz w rozwiązaniach ustrojowych poszczególnych państw. W rezultacie, celem analizy jest próba wyodrębnienia istoty kontrasygnaty².

Rozdział I – historyczno-teoretyczny – poświęcony jest pojęciu kontrasygnaty, genezie i ewolucji kontrasygnaty w Anglii i Wielkiej Brytanii (kolebce tej instytucji prawnej) oraz we Francji, Hiszpanii, Portugalii, Belgii, Holandii, Finlandii państwach niemieckich (np. Bawarii, Prusach, II Rzeszy, Republice Weimarskiej), a także XVIII i XIX-wiecznych konstytucjach polskich (Ustawie Rządowej 23 maja 1791 r., Ustawie Konstytucyjnej Księstwa Weimarskiego z 22 lipca 1807 r., Ustawie Konstytucyjnej Królestwa Polskiego z 27 listopada 1815 r.).

W rozdziale II autorka analizuje znaczenie instytucji kontrasygnaty w polskich aktach konstytucyjnych z lat 1918-1989. Szczególnie wiele uwagi poświęca ona w swej pracy rozwiązaniom przyjętym w zakresie instytucji kontrasygnaty w Konstytucji marcowej z 1921 r. oraz Konstytucji kwietniowej z 1935 r. Polem jej zainteresowań są między innymi zasady naczelné analizowanej konstytucji, a także zakres, tryb udzielania, skutki oraz znaczenie kontrasygnaty w przyjętych rozwiązaniach ustrojowych.

Rozdział III poświęcony jest roli kontrasygnaty oraz przyjętym rozwiązaniom ustrojowym w tym zakresie w wybranych państwach współczesnej Europy. Autorka analizuje ustawy zasadnicze Niemiec, Włoch, Francji, Rumuni, Słowacji i Ukrainy, a także instytucję kontrasygnaty w ustroju współczesnej Wielkiej Brytanii. W powyższym rozdziale, podobnie jak w rozdziale II, analizie zostało poddane znaczenie kontrasygnaty jako elementu składowego ustroju państwa. Anna Rakowska dokonuje określenia ogólnej charakterystyki systemu konstytucyjnego, a następnie bada zakres, wpływ instytucji kontrasygnaty lub jej braku na wykonywanie wybranych kompetencji. Analizuje również podmioty kontrasygnujące i tryb udzielania kontrasygnaty, a także skutki braku i znaczenie kontrasygnaty.

W rozdziale IV autorka analizuje rozwiązania, jakie zostały przyjęte w aktach konstytucyjnych w Polsce w okresie transformacji ustrojowej, w latach 1989-1997, w zakresie instytucji kontrasygnaty. Analizowane są więc w tym rozdziale: Konstytucja z 1952 r.

¹ Rozprawa doktorska nosiła tytuł: *Kontrasygnata aktów głowy państwa. Analiza prawnoporównawcza*.

² A. Rakowska, *op.cit.*, s. 6.

w brzmieniu noweli 7 kwietnia 1989 r. oraz Mała konstytucja z 17 października 1992 r.. Podobnie jak w rozdziale III, tak i w tym autorka dokonuje ogólnej charakterystyki ustroju i pozycji prezydenta w analizowanych aktach normatywnych, a następnie bardziej szczegółowo bada zakres, podmioty kontrasygnujące i tryb udzielania kontrasygnaty, a także skutki braku i znaczenie tej instytucji.

Ostatni rozdział poświęcony jest rozwiązaniom w zakresie instytucji kontrasygnaty, jakie ukształtowały się w Polsce w świetle Konstytucji z 2 kwietnia 1997 r. Podobnie jak w poprzednich rozdziałach, tak i w tym autorka analizuje instytucję kontrasygnaty, począwszy od zaprezentowania ogólnej charakterystyki ustroju i pozycji prezydenta, a następnie bada zakres, podmioty kontrasygnujące i tryb udzielania kontrasygnaty, a także skutki braku i znaczenie tej instytucji w obowiązującej Konstytucji RP z 1997 r. Autorka prezentuje także koncepcje kontrasygnaty prezentowane w projektach konstytucji zgłoszonych do Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego.

Reasumując, praca Anny Rakowskiej jest próbą całościowego spojrzenia na instytucję kontrasygnaty, która kształtowała się na przestrzeni wieków, przybierając w różnych państwach odmienne cechy oraz role (zadania), jakie miała do spełnienia w danym ustroju. Autorka, analizując instytucję kontrasygnaty z perspektywy norm prawnych, odwołuje się jednocześnie do praktyki stosowania tych norm. Anna Rakowska w rezultacie swych rozważań konstatuje, iż instytucja kontrasygnaty wykształciła się w praktyce ustrojowej, a proces jej kodyfikowania miał w stosunku do praktyki charakter następczy³. W konsekwencji instytucja kontrasygnaty przybrała odmienne cechy w różnych państwach. Jednakże nie oznacza to, że rozwiązania prawne w zakresie tej instytucji w poszczególnych państwach nie posiadają cech wspólnych, przeciwnie, one istnieją i autorka je zauważa.

Na uwagę zasługuje także stwierdzenie autorki, iż istotę kontrasygnaty należy upatrywać w przejmowaniu przez rząd kompetencji od głowy państwa, a nie samej tylko odpowiedzialności za treść wydawanego aktu. Jak zauważa Rakowska „kontrasygnata to instytucja przenosząca kompetencje z rąk nieodpowiedzialnej głowy państwa w ręce odpowiedzialnego rządu. Rząd odpowiada za akty głowy państwa nie dlatego, że je kontrasygnuje, a dlatego, że – poprzez kontrasygnatę – faktycznie je co najmniej współwykonuje, a czasem nawet w klasycznym ustroju parlamentarnym – wykonuje niemal samodzielnie. Tym samym więc odpowiada nie za akty głowy państwa, a za własny udział powstawaniu aktu”⁴.

Autorka, analizując ewolucję kontrasygnaty, stwierdza więc, iż istotą tej instytucji jest przeniesienie ciężaru decyzyjnego za kontrasygnowany akt z organu politycznie nieodpowiedzialnego (głowy państwa) na członka rządu, który akt kontrasygnuje. Rakowska konstatuje także, iż pośrednio proces decyzyjny uzależniony jest od woli ugrupowań zasiadających w parlamencie. Reasumując, mimo iż to głowa państwa formalnie wydaje akt, odpowiedzialność za jego treść spoczywa w rękach rządu, a więc pośrednio większości parlamentarnej⁵.

Publikacja jest cennym źródłem informacji o instytucji kontrasygnaty i jest godna polecenia osobom chcącym poszerzyć wiedzę z zakresu prawa konstytucyjnego. Szczególnie polecam ją osobom badającym systemy rządów oraz relacje prezydenta z rządem.

³ *Ibidem*, s. 257.

⁴ *Ibidem*, s. 259.

⁵ *Ibidem*, s. 258.

Ewelina Podgajna, konferencja naukowa *Obraz Rosji i Rosjan w sferze publicznej – myśl polityczna, media, międzynarodowa opinia publiczna*, Lublin, 18-19 maja 2010 r.

W dniach 18-19 maja 2010 roku w Auli im. I. Daszyńskiego na Wydziale Politologii UMCS w Lublinie (plac Litewski 3) odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa pt. ***Obraz Rosji i Rosjan w sferze publicznej: myśl polityczna, media, opinia publiczna***, zorganizowana przez Zakład Myśli Politycznej Wydziału Politologii UMCS, pod kierownictwem dr hab. Ewy Maj, prof. nadzw. UMCS. W konferencji wzięło udział ok. 70 osób reprezentujących ośrodki naukowe z całej Polski. Konferencja została objęta patronatem honorowym Marszałka Województwa Lubelskiego Krzysztofa Grabczuka.

Celem konferencji było pokazanie szerokiego i interdyscyplinarnego obrazu Rosji i Rosjan w różnych sferach życia publicznego w Polsce. Sposób, w jaki postrzegamy naszego wschodniego sąsiada, w dużym stopniu rzutuje na proces budowania polskiej polityki wschodniej. Współczesny obraz Rosji w Polsce jest przede wszystkim kształtowany przez historyczne urazy sprzed stuleci oraz nierozwiązane sprawy dotyczące wydarzeń wieku XX. Rosja w każdej postaci swojego bytu państwowego (Rosja carska czy ZSRR) utożsamiana jest przez Polaków przede wszystkim ze stosunkami politycznymi i militarnymi, mniej natomiast z relacjami społecznymi, kulturalnymi czy naukowymi.

Zakres tematyczny konferencji obejmował następujące kwestie:

- obraz Rosji i Rosjan w polskiej myśli politycznej w XIX, XX i XXI wiekach;
- funkcjonowanie politycznych, narodowych i kulturowych stereotypów w postrzeganiu Rosji i Rosjan;
- stosunki polsko-rosyjskie (w aspekcie historycznym i współczesnym) jako jedna z fundamentalnych przesłanek kształtowania się obrazu Rosji i Rosjan w polskiej opinii publicznej;
- rola mediów w kształtowaniu stosunku do Rosji i Rosjan w dzisiejszej Polsce;
- wpływ sytuacji w Europie i na świecie oraz międzynarodowej opinii publicznej na ustosunkowanie się polskich środowisk opiniotwórczych do Rosji i Rosjan.

Organizatorzy konferencji do debaty naukowej zaprosili liczne grono referentów, przedstawicieli środowisk naukowych z następujących ośrodków: Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Gdański, Uniwersytet im. Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Uniwersytet Opolski, Uniwersytet Rzeszowski, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet w Białymstoku, Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Zielonogórski, Akademia Podlaska w Siedlcach.

Obrady rozpoczęły się od wystąpień komitetu honorowego konferencji. Głos zabrali: Prorektor ds. Studenckich dr hab. Stanisław Michałowski, prof. nadzw. UMCS, Dziekan Wydziału Politologii dr hab. Grzegorz Janusz, prof. nadzw. UMCS oraz Prodziekan ds. Badań Naukowych i Współpracy z Zagranicą dr hab. Maria Marczevska-Rytko, prof. nadzw. UMCS. Następnie rozpoczęły się obrady w dwóch sekcjach.

W sekcji pierwszej poruszone zostały tematy dotyczące Rosji w myśli politycznej ugrupowań działających na początku XX wieku, w okresie dwudziestolecia międzywojennego, oraz w okresie transformacji ustrojowej po 1989 roku. Przedstawiono również wizerunek Rosji i Rosjan w polskiej prasie wydawanej w kraju i na emigracji. W sekcji drugiej ukazano obraz Rosji i Rosjan we współczesnych podręcznikach do nauki historii w Polsce i Federacji Rosyjskiej. Zaprezentowano również referaty dotyczące stosunków sąsiedzkich w XX wieku i współcześnie.

Po wysłuchaniu wszystkich referatów i podsumowaniu pierwszego dnia obrad, uczestnicy udali się na koncert pieśni rosyjskich, który odbył się w Dworku Kościuszków w Ogrodzie Botanicznym UMCS. Uroczystość uświetnił występ artystyczny Borysa Somerschafa.

Drugiego dnia konferencji obrady odbywały się w dwóch sekcjach. W pierwszej problematyka była bardzo zróżnicowana. Zaprezentowane referaty dotyczyły zagadnień związanych z kulturą artystyczną, z życiem ekonomiczno-biznesowym Federacji Rosyjskiej, poruszono także kwestie prawne i praktykę polityczną. W sekcji drugiej prezentowano problematykę koncepcji ULB (Ukraina-Litwa-Białoruś) w stosunkach polsko-rosyjskich. Część referatów dotyczyła roli religii prawosławnej i cerkwi w Rosji i Polsce.

Po wysłuchaniu referatów i komunikatów uczestnicy dokonali podsumowania obrad. Zgodnie podkreślali wysoki poziom merytoryczny, wszechstronność poruszanej problematyki, bogatą i wartościową podstawę źródłową wykorzystaną przez autorów wystąpień.

Organizatorzy mają nadzieję, że dyskusja na forum konferencji umożliwiła analizę poglądów i opinii w Polsce dotyczących Rosji i Rosjan, bowiem dociekania naukowe na temat warunków budowy obrazu wschodniego sąsiada Polski stały się cennym materiałem badawczym, a także przyczynkiem do przyszłych badań. Ukoronowaniem wysiłku i dorobku uczestników konferencji będzie publikacja książkowa. Ambicją autorów referatów było poszerzenie i usystematyzowanie wiedzy o ludziach, postawach, opiniach dotyczących Rosji i Rosjan. Przebieg, organizacja i duże zainteresowanie tematem konferencji potwierdzają potrzebę realizowania podobnych przedsięwzięć w przyszłości.

Aneta Bąk-Pitucha, konferencja *Bezpieczeństwo człowieka a komunikacja społeczna*, Drohiczyń, 7-9 września 2010 r.

W dniach 7-9 września 2010 roku w gmachu Wyższego Seminarium Duchownego w Drohiczyńce odbyła się VII Międzynarodowa Konferencja Naukowa zorganizowana przez Drohiczyńskie Towarzystwo Naukowe przy współpracy z Wydziałem Humanistycznym Akademii Podlaskiej w Siedlcach, Wyższym Seminarium Duchownym w Drohiczyńce oraz Mazowieckim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli – Wydziałem w Siedlcach. Sympozjum poświęcone było zaprezentowaniu badań i rozważań przedstawicieli różnych dziedzin nauki nad bezpieczeństwem człowieka i komunikacją społeczną. Spotkanie zgromadziło przedstawicieli władz Akademii Podlaskiej, Wyższego Seminarium Duchownego i Państwowego Uniwersytetu w Brześciu, pracowników naukowych i doktorantów z wielu ośrodków w Polsce, w tym m. in. z Uniwersytetu Gdańskiego, Uniwersytetu Kardynała Wyszyńskiego w Warszawie, Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Kochanowskiego w Kielcach, Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, reprezentantów administracji samorządowej oraz przedstawicieli Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury w Drohiczyńce.

Pierwszy dzień konferencji podzielono na dwie części: uroczyste otwarcie z wystąpieniami reprezentantów władz kilku wspomnianych wyżej uczelni oraz obrady plenarne. Gości i uczestników przywitał ksiądz prof. dr hab. Edward Jarmoch, Prezydent Drohiczyńskiego Towarzystwa Naukowego, życząc wszystkim zgromadzonym owocnych obrad opartych na

solidnych podstawach interdyscyplinarnego dialogu. Uroczystego otwarcia konferencji dokonali: prof. dr hab. Antoni Jówko, rektor Akademii Podlaskiej i ks. bp dr Antoni Dydycz, ordynariusz Diecezji Drohiczyńskiej, którzy jednocześnie rozpoczęli część merytoryczną zebrania. Następnie swoje powitalne wystąpienia zaprezentowali: prof. dr hab. Jerzy Kuniowski, dziekan Wydziału Humanistycznego Akademii Podlaskiej; prof. dr hab. Romuald Kalinowski, dyrektor Instytutu Pedagogiki; ks. prof. dr hab. Tadeusz Syczewski, rektor Wyższego Seminarium Duchownego w Drohiczynie; mgr Jarosław Zaroń, dyrektor Mazowieckiego Samorządowego Centrum Doskonalenia Nauczycieli oraz mgr Wojciech Kudelski, Prezydent Siedlec. Kolejnym punktem konferencji było wręczenie Księgi Jubileuszowej prof. dr. hab. Janowi Dębowskiemu oraz promocja drugiego numeru *Drohiczyńskiego Przeglądu Naukowego*. W pierwszej części konferencji wystąpił prof. dr hab. Wasilij Stiepanowicz, rektor Państwowego Uniwersytetu w Brześciu, który w skrócie zaprezentował swój dorobek naukowy w ramach sesji jubileuszowej.

W drugiej części sympozjum prelegenci wygłosili łącznie trzy referaty. Pierwsza wystąpiła prof. nadzw. dr hab. Agnieszka Lekka-Kowalik z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, która w referacie pt. *Prawda i komunikacja – dwa filary bezpieczeństwa człowieka* starała się szczegółowo przybliżyć słuchaczom tę problematykę. Przeprowadzając dokładną analizę badanego problemu, wyraźnie zasygnalizowała, że prawda i komunikacja stanowią dwa niepodważalne filary bezpieczeństwa człowieka w strukturze społecznej. Jednocześnie próbowała udowodnić hipotezę, że prawda jest metafizyczna i epistemiczna. Następnie, omawiając układ problemowy wystąpienia, postawiła kilka zasadniczych pytań: Czy klasyczna prawda nadaje się do dialogu? Czy dialog kształtuje demokrację? lub też może odwrotnie?

Z kolejnym referatem zatytułowanym *Dialog z perspektywy bezpieczeństwa* wystąpiła dr hab. Krystyna Najder-Stefaniak ze Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Prelegentka wskazała, że słowa i pojęcie zawsze istnieją w pewnych pakietach. Podkreślała też ważkość istnienia dialogu w komunikacji społecznej.

Ostatni referat wygłosił prof. nadzw. dr hab. Marian Cieślarczyk z Akademii Podlaskiej w Siedlcach, który przedstawił uczestnikom multimedialną prezentację swoich wieloletnich badań i rozważań. Wystąpienie nosiło tytuł *Kultura informacyjno-komunikacyjna a funkcjonowanie człowieka i grup społecznych w sytuacjach kryzysowych*. Prof. Cieślarczyk wielokrotnie artykułował potrzebę podejmowania nowych badań z zakresu zasygnalizowanego problemu. Jednocześnie dokonał podsumowania swoich dokonań i przedstawił słuchaczom końcowe wnioski wieloletnich badań. Obsadom plenarnym przewodniczył prof. dr hab. Ryszard Rosa.

Zamykająca pierwszy dzień konferencji ożywiona dyskusja skoncentrowała się wokół tematu wystąpienia prof. Krystyny Najder-Stefaniak (SGGW Warszawa), czyli dotyczyła dialogu i jego uwarunkowań w komunikacji społecznej. Wymianę poglądów podsycały pytania zadawane głównie przez dr. Cezarego Kalitę z Akademii Podlaskiej w Siedlcach. Dyskusja ta doprowadziła do sformułowania pytań badawczych: Czy dialog jest potrzebny? Jaka jest zależność pomiędzy dialogiem i prawdą? Ostatecznie nie udzielono jednoznacznych odpowiedzi na postawione pytania. Słuchacze mogli liczyć na ich uzyskanie w kolejnych dniach konferencji.

W drugim dniu konferencji odbyły się obrady panelowe, które podzielono na trzy sekcje: filozoficzno-socjologiczną, politologiczną i edukacyjną. W sekcji filozoficzno-socjologicznej przewodniczyli: prof. nadzw. dr hab. Robert T. Ptaszek (AP Siedlce) i prof. nadzw. dr hab. Jan Dębowski (AP Siedlce); w sekcji politologicznej: dr Izabela Aldona Trzpił (AP Siedlce)

i prof. dr hab. Brunon Bartz (Uniwersytet Gdański), zaś w sekcji edukacyjnej: dr Andrzej Świdorski (AP Siedlce) i mgr Jerzy Kopański (Mazowieckie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli). Prezentowane referaty skupiały się wokół zagadnień, których celem było wskazanie wpływu komunikacji społecznej na bezpieczeństwo człowieka. Wszystkie artykuły stanowiły interesujący obszar analiz odzwierciedlających dwie perspektywy: humanistyczną i społeczną. Kilkugodzinny blok obrad w sekcjach zamknęła instalacja przestrzenna dr Zuzanny Sadowej z Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie pt. *Babie lato*, która została skonstruowana z projekcji filmowych.

Trzeci dzień konferencji rozpoczął panel zatytułowany *Kultura dialogu*, któremu przewodniczyła prof. nadzw. dr hab. Agnieszka Lekka-Kowalik (KUL). W swoich rozważaniach zwróciła uwagę na znaczenie dialogu i prawdy w komunikacji społecznej. Prelegentka podkreśliła też, że jednym z uwarunkowań dialogu jest struktura społeczna. Zasygnalizowała również istnienie innych prawidłowości, które wpływają na kształtowanie się dialogu. W podsumowaniu odwołała się do wcześniejszych wypowiedzi, w których przejawiała się diagnoza stanu demokracji w kontekście komunikacji społecznej, oraz nieprzystosowania i rozwarstwienia społeczeństwa.

Następnie przystąpiono do prezentacji wniosków poszczególnych sekcji uczestniczących w obradach drugiego dnia konferencji. Jako pierwsi głos zabrali prof. Robert T. Ptaszek (AP Siedlce) i prof. Jan Dębowski (AP Siedlce), którzy przewodniczyli sekcji filozoficzno-socjologicznej. Obaj prelegenci próbowali dokonać podsumowania zaprezentowanych referatów w ramach ich sekcji. W podsumowaniu zgodnie stwierdzili, że w ramach obrad sekcji filozoficzno-socjologicznej poruszono problem przystosowalności człowieka do zmieniających się warunków. Stwierdzono jednocześnie, że w nowym kapitalizmie pojęcie stabilności ustąpiło na rzecz przystosowania się do zmian.

Kolejny głos w dyskusji zabrał dr Andrzej Świdorski (AP Siedlce), który wraz z mgr. Jerzym Kopańskim (MSCDN) przewodniczył sekcji edukacyjnej. W swoich końcowych rozważaniach odniósł się do wniosków, które sformułowano podczas obrad sekcji.

Ostatnią prezentację przedstawiła sekcja politologiczna, której przewodniczyli dr Izabela Aldona Trzpił (AP Siedlce) i prof. Brunon Bartz (UG). Pierwszy głos w dyskusji zabrał prof. Bartz, który wyraził pogląd, że demokracja nie zapewnia wolnej i nieskrępowanej komunikacji, ponieważ jest zarezerwowana dla elit. W dalszej części swojego wystąpienia skupił się na omówieniu wielu aspektów stanowiących zagrożenie dla demokracji. Scharakteryzował dwa modele demokracji na przykładzie Niemiec i Polski. Na koniec wystąpienia wskazał na konieczność artykułowania potrzeb społecznych w demokratycznym państwie i uznał dialog za podstawową formę komunikacji. Dr Trzpił przybliżyła słuchaczom specyfikę procesu komunikacji, w tym także działań politycznych zdominowanych przez marketing polityczny. Prelegentka scharakteryzowała zjawisko skuteczności we współczesnej polityce i na zakończenie swojego wystąpienia postawiła wniosek o ścisłej zależności pomiędzy dialogiem a demokracją, wyrażający się w jednym zdaniu: „nie istnieje demokracja bez dialogu”.

Po krótkiej dyskusji nad wygłoszonymi podsumowaniami przedstawionymi przez przewodniczących trzech sekcji, prof. Edward Jarmoch podziękował prelegentom i zebranym słuchaczom. Zasugerował możliwość zgłaszania propozycji tematów przyszłorocznej konferencji. W wyniku głosowania wybrano ostateczny tytuł następnego sympozjum pt. *Bezpieczeństwo człowieka a rozwój*. Prof. Jarmoch zapowiedział również publikację wy-

głoszonych referatów w dwóch tomach pokonferencyjnych, a także zaprosił zebranych na następną konferencję planowaną na wrzesień 2011 roku.

Katarzyna Plewka, II Kongres Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej: *Autonomia nauki o komunikowaniu*, Lublin, 15 – 17 września 2010 r.

Od 15 do 17 września 2010 roku odbywał się z Lublinie II Kongres Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej. Tegoroczna edycja zatytułowana była *Autonomia nauki o komunikowaniu* i w związku z tym największy nacisk położono na wskazanie konieczności dookreślenia, nazwania i, co najważniejsze, usankcjonowania prawnego dyscypliny poświęconej szeroko rozumianemu komunikowaniu społecznemu. Była to największa w Polsce konferencja naukowa, poświęcona zagadnieniom związanym z komunikowaniem społecznym. Kongresy organizowane są przez Polskie Towarzystwo Komunikacji Społecznej co dwa lata (pierwszy odbył się we Wrocławiu) i są współorganizowane przez uczelnie wyższe miasta, w którym spotykają się naukowcy. W 2010 roku współorganizatorami Kongresu były: Wydział Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Katolicki Uniwersytet Lubelski oraz Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie. Komitetowi organizacyjnemu przewodniczyła prof. dr hab. Iwona Hofman.

Obrady kongresowe trwały trzy dni. Naukowcy dzielili się doświadczeniami i wynikami badań zarówno podczas pięciu sesji plenarnych, jak i czterdziestu ośmiu sesji panelowych, odpowiadających sekcjom badawczym w pracujących w ramach Towarzystwa.

W II Kongresie Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej wzięło udział ponad 250 uczestników, z czego 236 czynnie. Uczestnicy reprezentowali ponad 40 uczelni i innych instytucji (między innymi: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Reuters, Rada Etyki Mediów, Stowarzyszenie Prasy Lokalnej) z 20 miast. Wygłoszono 221 referatów. Wydarzeniu towarzyszyły liczne imprezy kulturalne (między innymi: Koncert Muzyka dawnych mistrzów w Kaplicy Świętej Trójcy na Zamku Lubelskim).

Na szczególną uwagę zasługuje udział w kongresie wielu znakomitych badaczy z zagranicy, m.in.: profesora Stuarta Allana z Uniwersytetu Bournemouth w Wielkiej Brytanii, profesor Auksé Balčytienė, z Uniwersytetu Vytautas Magnus w Kownie, Inta Briķe (Uniwersytet Łotewski w Rydze), profesor Susanne Fengeler reprezentującej Uniwersytet w Dortmundzie, Epp Lauk (Uniwersytet Tartu; Estonia) Stephana Russ-Mohla (Uniwersytet Lugano w Szwajcarii), Wayne Wanta (Uniwersytet Oklahoma; USA), czy Davida Weavera (Indiana University w Bloomington; USA).

Każdy dzień obrad Kongresu miał inną lokalizację. 15 września uczestników gościł Zamek Lubelski. O 10.00 w Galerii Malarstwa XIX wieku prof. dr hab. Bogusława Dobek-Ostrowska uroczystie otworzyła obrady i powitała gości, a w sposób szczególnie gości-patronów honorowych Kongresu: wojewodę lubelskiego – Henrykę Strojnowską, marszałka województwa lubelskiego – Krzysztofa Grabczuka, prezydenta miasta Lublin – Adama Wasilewskiego, arcybiskupa metropolitę lubelskiego – Józefa Życińskiego, rektora UMCS – prof. dr. hab. Andrzeja Dąbrowskiego, rektora KUL – ks. prof. dr. hab. Stanisława Wilka, rektora WSPA

– prof. dr. hab. Zdzisława Jerzego Czarneckiego oraz prezesa Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych – prof. dr. hab. Teresę Sasińską-Klas. Podczas uroczystości otwarcia przez Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej prof. dr. hab. Bogusława Dobek-Ostrowska przedstawiła raport z dotychczasowej działalności Towarzystwa. Wręczono także nagrodę w konkursie „Doktorat’09”, za najlepszą rozprawę doktorską z dziedziny *komunikacja społeczna*. Jej laureatem został dr Sławomir Czapnik za pracę „Anglosaski nurt ekonomii politycznej komunikowania. Powstanie, rozwój i stan obecny”, napisaną pod kierunkiem prof. dr. hab. Zbigniewa Wiktora i obronioną na Uniwersytecie Wrocławskim w Instytucie Politologii. Wręczono również uroczyste legitymacje członkowskie honorowym członkom Towarzystwa: prof. dr. hab. Tomaszowi Gobanowi-Klasowi i prof. Waynowi Wanta (który wygłosił wykład inauguracyjny), za wybitny wkład w działalność Towarzystwa w Polsce i za granicą. W dalszej części odbyła się promocja piątego numeru czasopisma naukowego wydawanego przez Polskie Towarzystwo Komunikacji Społecznej, „Central European Journal of Communication”, podczas której wręczono autorom artykułów egzemplarze autorskie czasopisma. Promocję poprowadził dr Michał Głowacki, a w dyskusji o agenda-setting wzięli udział: Wayne Wanta (redaktor tomu), Bartłomiej Łódzki, Dawid Weaver (recenzent) oraz Jerzy Olędzki (recenzent).

O 12.00 rozpoczęła się pierwsza sesja plenarna poświęcona autonomii nauki o komunikowaniu. Poprowadził ją prof. dr. hab. Piotr Francuz (KUL). O potrzebie stworzenia i usankcjonowania dyscypliny naukowej obejmującej zagadnienia związane z komunikowaniem społecznym dyskutowali: Walery Pisarek (Uniwersytet Jagielloński), Jerzy Mikułowski-Pomorski (Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie), Janusz Adamowski (Uniwersytet Warszawski) oraz Tomasz Goban-Klas (Uniwersytet Jagielloński). Uczestnicy omawiali wielowymiarowość zagadnień komunikowania społecznego oraz wskazywali na konieczność wyodrębnienia nauki o komunikowaniu jako odrębnej dyscypliny naukowej.

Po obiedzie rozpoczęła się II sesja plenarna zatytułowana *Teoretyczne zróżnicowanie w nauce o komunikowaniu*. Poprowadził ją prof. dr. hab. Jerzy Olędzki. Podczas obrad swoje wystąpienia wygłosili: David Weaver („Journalism Reaserch in an Age of Globalization: What Do We Know and Why Should We Care?”) z Indiana University, Jesper Stormback (“Comparing Election News Coverage”) z Mid Sweden University in Sundsvall, Paulo Moreira (“Healht Communication: developing evidence-based practice”) z Health Communication Unit, European Center of Disease Prevention and Control, Auksé Balčytienė (“The Strengths and Limitations of Comparative Journalism Research”) z Vytautas Magnus University oraz Piotr Francuz (“Comparative approach to audiovisual media research”) z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Obrady zakończyły się burzliwą dyskusją nad różnicami w podejściach badawczych oraz metodach badań dających się zastosować w różnych gałęziach nauki o komunikowaniu.

W kolejnej sesji plenarnej badacze dyskutowali o *Odpowiedzialności i przejrzystości mediów w Europie*. Tę ważną dyskusję moderował prof. dr. hab. Stanisław Jędrzejewski z Akademii Leona Koźmińskiego. Podczas sesji swoje obserwacje przedstawili reprezentanci zarówno Europy Zachodniej (Andy Channelle z University of West England, *The slow (inevitable) death of media regulatio*; Susanne Fengeler z Erich Brost Institute for International Journalism w Dortmundzie – *Media accountability: Challenges journalism – and journalism studies*), Północnej (Epp Lauk, z University of Jyväskylä – *Media accountability and self-regulation: The Baltic perspective*) oraz Centralnej (Paweł Urmaniak z Wyższej Szkoły Za-

rządzenia Edukacja we Wrocławiu – *Poland between accountability and instrumentalization*). Dyskusja poświęcona odpowiedzialności za słowo dziennikarskie była ostatnią dyskusją stoczoną oficjalnie podczas obrad w wytwornej scenerii Galerii Malarstwa XIX wieku Zamku Lubelskiego. Po niej toczono zakulisowe rozmowy podczas uroczystej kolacji wydanej przez prezydenta miasta Lublin Adama Wasilewskiego. Na koniec niezwykle interesującego naukowo dnia organizatorzy Kongresu zaprosili uczestników na koncert „Muzyka dawnych mistrzów” (w wykonaniu Aleksandry Bubicz-Mojsy, Piotra Olecha i Gabrieli Klauzy) do Kaplicy Św. Trójcy, jednego z najwspanialszych zabytków architektonicznych Lubelszczyzny.

16 września obrady przeniosły się do gmachu Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Tu (poza obradami panelowymi) odbył się Walny Zjazd PTKS, warsztaty oraz dwie sesje plenarne. Niewątpliwie najbardziej emocjonującym wydarzeniem były Walny Zjazd Wyborczy Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej. Zjazd rozpoczął raport o działalności Towarzystwa. Członkowie Towarzystwa, zebrani w Auli Kardynała Stefana Wyszyńskiego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, wybrali Zarząd Towarzystwa na II kadencję. W wyniku tajnego głosowania prezesem Towarzystwa pozostała prof. dr hab. Bogusława Dobek-Ostrowska, natomiast wiceprezesem została wybrana prof. dr hab. Iwona Hofman. Poza tym w zarządzie zasiadli: prof. dr hab. Michał Drożdż, dr hab. Małgorzata Lisowska-Magdżiarz, dr hab. Jerzy Ołędzki, dr hab. Zbigniew Oniszcuk i dr Agnieszka Stępińska. Wybrano również skład Komisji Rewizyjnej (dr Dorota Piontek, dr hab. Ignacy Fiut, dr Teresa Sławińska, dr hab. Stanisław Michalczyk oraz dr Bartłomiej Łódzki).

Walny Zjazd zaowocował również przyjęciem rezolucji o konieczności powołania dyscypliny naukowej „nauka o mediach i komunikacji społecznej”.

Po obiedzie odbyły się warsztaty, podczas których Małgorzata Krassowska z Agencji Thomson Reuters zaprezentowała uczestnikom narzędzia przydatne badaczom mediów i komunikacji społecznej dostępne na platformie internetowej Web of Knowledge.

Po południu również w Auli Stefana Wyszyńskiego odbyły się dwie ostatnie sesje plenarne. Pierwsza z nich poświęcona była Europejskiemu Obserwatorium Dziennikarskiemu. Dyskusji przewodniczył Stephan Russ-Mohl (Universita Della Svizzera Italiana), a brali w niej czynny udział: Sussane Fengler, Daniela Kraus, Adam Szynol oraz Michał Kuś. Zaraz po niej rozpoczęła się ostatnia podczas Kongresu sesja plenarna. Tym razem była ona poświęcona mediom publicznym (*Media publiczne: przyszłość czy przeszłość?*). Dyskusji przewodniczył Olaf Steenfand, a uczestnikami byli: Jacek Bochenek, Boyko Boyev, Bogusława Dobek-Ostrowska oraz Michał Głowacki.

Dwa ostatnie dni obrad zdominowane były jednak przez obrady panelowe. Uczestnicy prezentowali swoje referaty w panelach tematycznych odpowiadających Sekcjom Badawczym działającym w ramach Towarzystwa. Każda z sekcji przygotowała od 1 do trzech paneli. Odbywały się one 16 i 17 września.

Sekcja *Antropologia Komunikowania* (pod przewodnictwem Beaty Sierockiej) zgromadziła jedenaście referatów, prezentowanych podczas dwóch paneli. Obu przewodniczyła prof. Beata Sierocka. Pierwszy z nich rozpoczęło wystąpienie Marcina Brockiego, które dotyczyło *Antropologii komunikacji wobec społecznego kontekstu nowych technologii komunikacyjnych*, następnie o *Sali sądowej jako przestrzeni komunikacyjnej w perspektywie antropologicznej i komunikologicznej* mówiła Joanna Bukowska, a Piotr Celiński przedstawił referat zatytułowany *W poszukiwaniu interfejsu idealnego*. Agnieszka Janiak mówiła o *Obrazie i dźwięku jako aktach komunikacji – antropologia wizualna vs. antropologia*

komunikowania, Sławomir Krzychała przedstawił referat pod tytułem: *Codziennosc jako kontekst komunikowania*, a Mateusz Nieć: *Komunikowanie polityczne jako element triady klasycznej nauki o polityce*. Podczas drugiego panelu sekcji *Antropologia komunikowania* wygłoszono pięć referatów, w kolejności były to: *Technologie medialne – czynnik ujednolicejający, czy różnicujący projekty tożsamościowe jednostek* Grażyny Osiki; *Naród, historia, media – patriotyczny przekaz historyczny w polskich mediach* Magdaleny Parus-Jaskułowskiej; *Filozofia, antropologia, czy medioznawstwo? W poszukiwaniu podstaw teorii komunikacji* Beaty Sierockiej, *Odbiorca i jego rola w kontekście niszy* Agnieszki Węglińskiej, *Komunikacja jako diagnoza nastroju społecznego – na przykładzie plotki, pogłoski, legendy miejskiej* Małgorzaty Wypych-Dobkowskiej oraz *Wizja komunikacji jako dyscypliny autonomicznej w koncepcji W. Barnetta Pearce’a* Marceliny Zuber.

Równie licznie stawili się badacze współpracujący z sekcją *Edukacja Medialna*, prowadzoną przez Wojciech Skrzydlewski. Przewodniczący przygotował trzy panele podczas których wygłoszono czternaście referatów. Dyskusja toczyła się m.in. w kontekście następujących wystąpień: *Kultura medialna jako element komunikacji w świecie interaktywnych mediów* Marty Wrońskiej, *Znaczenie kompetencji medialnych w projektowaniu przyszłości zawodowej studentów* Agnieszki Iwanickiej, *Formy komunikowania w Internecie w kontekście wsparcia społecznego* Natalii Walter, *Komunikacja interpersonalna w dobie nowych mediów* Magdaleny Wasylewicz oraz *Budowanie kultury muzycznej adolescentów* Wojciecha Skrzydlewskiego. Zarówno w pierwszym, jak i w drugim panelu wygłoszone referaty można podzielić na dwie grupy: wystąpienia poświęcone możliwościom wykorzystania mediów (szczególnie nowych) w edukacji, a także te podkreślające jak ważna jest współcześnie edukacja medialna na wszystkich poziomach nauczania oraz jakie treści i metody dają się zastosować w określonych szkołach. W popołudniowych obradach sekcji *Edukacja Medialna* wygłoszono kolejne referaty: *Muzyka w społeczeństwie sieci* Krzysztofa Kuźmicha i Szymona Ossowskiego, *Studenci DSW o dziennikarstwie muzycznym – analiza badań* Anny Michalek-Zięty i Izabeli Starzec, *Challenge In developing training programmes for generation next* Denninsa Duka, *Pytanie jako konstytutywny element komunikacji ucznia z nauczycielem na lekcji* Ryszarda Pęczykowskiego oraz *Diagnoza społeczno-kulturowa i instrumentalnych kompetencji medialnych studentów pedagogiki* Joanny Aksman. Z kolei trzeci panel sekcji kierowanej przez Wojciech Skrzydlewski rozpoczęło wystąpienie Lidii Pokrzyckiej *Edukacja medialna w szkołach średnich – raport z badań*, po niej o *Telefonach komórkowych w komunikowaniu się* mówił Tomasz Przybyła, Marcin Jurzysta opowiadał o *Wpływie mediów na kształtowanie świadomości społeczno-politycznej młodzieży* a panel zakończył referat Marka Hallady *Fotografia dydaktyczna w programach multimedialnych*.

Nieco mniej licznie, ale bardzo interesująco merytorycznie zaprezentowała się sekcja *Ekonomika mediów* kierowana przez Tadeusza Kowalskiego. W panelu zatytułowanym *Media i pieniądze – wokół ekonomiki mediów i zarządzania nimi* wygłoszono następujące referaty: *Media management w Europie – przegląd dyscypliny i prowadzonych badań* (Bożena Mierzejewska), *Między otwartością a schematem – ekonomiczne i marketingowe przesłanki fabularyzacji narracji w newsach* (Katarzyna Drogowska), *Organizacje radiowe jako obiekt badań w naukach o zarządzaniu* (Jan Bieliczyński), *Fragmentaryzacja na rynku prasowym w latach 1990 – 2008* (Ryszard Żabiński). Tu na szczególną uwagę zasługują rozważania Katarzyny Drogowskiej, która uwypukliła czynniki ekonomiczne mające wpływ na sposób

konstruowania informacji telewizyjnej oraz uwagi Jana Bieliczyńskiego, który charakteryzował organizacje radiowe jako obszar badawczy, szczególnie w kontekście ekonomicznym.

Kolejną prężnie działającą sekcją Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej jest *Filozofia komunikowania* kierowana przez Ignacego S. Fiuta. Podczas II Kongresu PTKS w ramach obrad tej sekcji zorganizowano dwa panele, podczas których wygłoszono dziewięć prezentacji. W ramach pierwszego panelu wyniki swojej pracy zaprezentowali: Bartłomiej Knosala (*Jak jest możliwa filozofia komunikacji?*), Rafał Ilnicki (*Pole paradygmatyczne filozofii mediów*), Michał Drożdż (*Nauka o mediach i komunikacji społecznej z perspektywy filozofii nauki*), Magdalena Skorczyk (*Filozofia komunikacji Karla Ottona Apla w perspektywie „teorii działania komunikacyjnego Jürgena Habermasa”*), oraz Emanuel Kulczyński (*Geneza i krytyka transmisyjnego ujęcia komunikacji z perspektywy antypsychologizmu*). Natomiast w drugim panelu wzięli udział: Ignacy S. Fiut (*Hipoteza sawanny a fenomen komunikowania*), Paweł Gondek (*Problem przedmiotowych uwarunkowań komunikacji językowej*), Maria Joanna Gondek (*Problem autonomii językowej erystyki i sofistyki w komunikowaniu*) oraz Marta Kosińska (*Znak w działaniu. Kultura Internetu jako kultura dyskursywnego dokonania*).

Sekcja *Komunikowanie o zdrowiu*, pod kierownictwem Barbary Jacennik, przygotowała trzy panele w tym jeden anglojęzyczny. Podczas pierwszego z nich zatytułowanego: *Health Communications: New challenges for research and practice* wygłoszono następujące referaty: *Health Communication: developing evidence-based practice* (Paulo Moreira), *New determinants of health communication: the challenge for public health* (Dorota Cinciara), *Select aspects of health promotion campaigns in United Kingdom* (Anna Kuźnicka), *Dysfunctional Internet use: the Use and Gratifications approach* (Tomasz Rowiński), *Text analysis techniques in health communication research: selected applications* (Barbara Jacennik). Drugi z paneli sekcji *Komunikowanie o zdrowiu* zatytułowany został: *Komunikowanie o zdrowiu: podmioty i relacje między nimi* a dyskusję poprowadził Marcin Krawczyński. Wygłoszono następujące referaty: *AIDS w wolnej Polsce. Obraz choroby i chorego w polskim reportażu prasowym po 1989 roku* (Aleksandra Drzał-Sierocka), *Ocena relacji lekarz – pacjent przez osoby zakażone wirusem HIV – badania pilotażowe* (Anna Dębska, Justyna Car), *Ocena zapotrzebowania lekarzy na profesjonalne wsparcie psychologiczne* (Justyna Car, Anna Dębska) oraz *Etyczne aspekty komunikowania perswazyjnego w relacji lekarz – rodzina zmarłego dawcy narządów* (Aleksandra Hulewska). W drugiej części polskojęzycznego panelu sekcji *Komunikacja o zdrowiu* wygłoszono ostatnie trzy prezentacje. Rozpoczęła Dorota Karczmarska referatem *Komunikacja marketingowa nt. składu produktów osobistej pielęgnacji a bezpieczeństwo zdrowotne konsumenta*. Po niej o *Sporcie jako elemencie stylu życia, a nowych wyzwaniach dla komunikowania o zdrowiu* opowiedział Marcin Krawczyński, a na koniec Agnieszka Piasecka zreferowała temat *Komunikowanie o zdrowiu w strukturze organizacji: o konstruowaniu zdrowej relacji w diadzie pracodawca – pracownik*. Obrady sekcji *Komunikowanie o zdrowiu* pokazały szeroką interdyscyplinarność nauk o komunikacji społecznej. Obszerne obrady sekcji wskazały, jak szerokim wachlarzem zagadnień dysponują badacze tej dziedziny oraz jak szeroko pole badawcze pokrywa się z naukami medycznymi, w szczególności z socjologią medycyny. Szczególnie w obradach sekcji prowadzonej przez Barbarę Jacennik wyraźnie można było dostrzec bezpośrednie wykorzystanie praktyczne przedstawionych ustaleń.

Sekcja *Komunikacja interpersonalna* kierowana przez Katarzynę Wiejak reprezentowana była podczas II Kongresu przez dziesięcioro badaczy. Prezentacje były wygłaszane podczas

dwóch paneli: *Komunikacja interpersonalna w zarządzaniu i dziennikarstwie* prowadzonego przez Katarzynę Wiejak (referaty: Danuta Kajrunajtys – *Rola skutecznej komunikacji podczas definiowania strategii zmian biznesowych – propozycja autorskiego podejścia*, Jacek Schnider – *Komunikowanie zmiany i zmiana w komunikacji*, Agnieszka Zajac – *Metafory jako środek komunikowania wizji organizacji*, Grażyna Stachyra – *Komunikacja interpersonalna w radiu*, Monika Wawer – *Kto jest ważniejszy: dziennikarz, czy jego rozmówca – kompozycja kadru w wywiadach telewizyjnych w perspektywie psychologii widzenia i tradycyjnej ikonografii obrazu*) oraz *Komunikacja interpersonalna w edukacji* prowadzony przez Grażynę Stachyrę (referaty: Małgorzata Wypych-Dobkowska – *Strategie zarządzania komunikacją ze studentami na przykładzie WSEI w Krakowie*, Barbara Smoczyńska – *Techniki wywierania wpływu bezpośredniego w szkoleniach psychoedukacyjnych biznesu*, Katarzyna Wiejak – *Metafory w komunikacji interpersonalnej*, Agnieszka Janiak – *Metody i narzędzia skuteczne w komunikacji z umierającym*, Monika Podkowińska – *Milczenie w komunikacji rodzic – dziecko*).

Sekcją *Komunikacja językowa* kieruje Janina Fras i to ona prowadziła panel zatytułowany: *O języku w przekazach medialnych i medioznawczych*, podczas którego wystąpili: Danuta Kępa-Figura (*Językowy obraz świata w komunikacji medialnej*), Grzegorz Ptaszek (*Wróżka prawdę Ci powie? Kilka słów o języku wróżb (na przykładzie telewizyjnych programów ezoterycznych)*), Mariusz Rutkowski (*Saturday, Bloody Saturday. Rekonstruowanie amalgamatów pojęciowych w mediach*), Magdalena Trysińska (*Rozmowa w filmie animowanym dla dzieci*), Janina Fras (*Komunikologii liczne problemy terminologiczne*).

Katarzyna Pokorna-Ignatowicz kieruje sekcją *Komunikowanie masowe*, która na potrzeby Kongresu połączona została z sekcją *Historia mediów*. Podczas obrad połączonych sekcji obradowano w jednym dwuczęściowym panelu zatytułowanym *Badania nad polskimi mediami*. W części pierwszej moderowanej przez Katarzynę Pokorną-Ignatowicz wystąpili: Jacek Wojsław (*Polityka informacyjna PZPR w obliczu strajków sierpniowych w 1980 roku*), Zofia Sokół (*Polska prasa kobieca w latach 1990 – 2005*), Artur Trudzik (*Non Stop – prekursor prasy muzycznej w Polsce*), Bogdan Borowik (*System medialny w Polsce – między spolaryzowanym pluralizmem, a demokratycznym korporcjonalizmem*), Radosław Sierocki (*Żaloba narodowa w Polsce. Analiza antropologiczna przekazów medialnych*). Drugą część panelu również prowadziła Katarzyna Pokorna-Ignatowicz. Podczas tej części zaprezentowano następujące tematy: *Niania super dla Janka i Franka, ale nie Dżesiki. Wyzysk naturalnych uczuć w komunikowaniu masowym* (Sławomir Czapnik), *Narzędzie masowej komunikacji – telewizyjna reklama polityczna* (Małgorzata Adamik), *Jak media rozliczają władzę – analiza dyskursu politycznego opiniotwórczych dzienników prestiżowych (ang. broadsheet) na przykładzie rządu Donalda Tuska* (Tomasz Gackowski), *Rola mediów masowych w kampanii wyborczej na przykładzie elekcji do PE w 2009 roku* (Aleksandra Seklecka), *Naświetlanie szczytu ekonomicznego w Kopenhadze w grudniu 2009 roku przez polskie dzienniki opiniotwórcze* (Kamila Majdecka i Sylwia Pilarska), *Informacje zagraniczne w polskich programach informacyjnych* (Agnieszka Stępińska, Szymon Ossowski).

Kolejna sekcja – *Komunikacja międzykulturowa* – kierowana była przez Jerzego Mikułowskiego-Pomorskiego. Sekcję reprezentowało siedmiu badaczy, którzy wygłosili referaty w trakcie dwuczęściowego panelu zatytułowanego *Kształty wielokulturowości*. W pierwszej części omówiono następujące zagadnienia: *Pismo i miejsca: zapamiętywanie w literaturze przeszłości wpisanej w przestrzeń* (Agnieszka Przychodzka-Dziekońska), *Komunikowanie między kulturami jako autonomiczny przedmiot badań i edukacji. Na przykładach polsko*

-niemieckich (Renata Szczepaniak), *Między komunikacją międzykulturową, a edukacją o różnorodności* (Dominika Łukoszek); natomiast w drugiej: *Mityczna wrocławska wielokulturowość* (Magdalena Ratajczyk), *Europa jako pogranicze: o miejscu przestrzeni konturowej w rekonstrukcji kontynentu* (Jerzy Mikułowski-Pomorski), *Polacy w Parlamencie Europejskim – kulturowe aspekty działalności politycznej* (Krzysztof Król), *Komunikacja międzykulturowa w małych firmach z kapitałem zagranicznym* (Joanna Wardzała-Kordyś).

Zbigniew Oniszczyk – kierownik sekcji *Komunikowanie międzynarodowe* – zorganizował panel wraz z czterema innymi naukowcami. Dyskutowano wokół następujących zagadnień: *Wpływ mediów opiniotwórczych na politykę zagraniczną państwa* (Justyna Arendska), *Wnioskowanie przyczynowe w studiach nad komunikowaniem międzynarodowym. Metodologiczne problemy i sposoby ich rozwiązywania* (Michał Bukowski), *Coraz więcej specjalizacji, czyli działalność koncernów z zagranicznym kapitałem na polskim rynku prasowym* (Olga Dąbrowska-Cendrowska), *Problemy metodologiczne w międzynarodowych badaniach porównawczych posługujących się analizą zawartości jako główną metodą badawczą* (Agnieszka Hess), *Główne problemy badawcze niemieckiej nauki o komunikowaniu* (Zbigniew Oniszczyk).

Zarówno sekcja *Komunikowanie międzykulturowe*, jak i sekcja *Komunikowanie międzynarodowe* zdominowane były przez wystąpienia dotyczące metodologii badań. Naukowcy analizujący te zagadnienia zwracali uwagę na brak opracowanych narzędzi i metod badawczych oraz na trudności, jakie napotykają przy ich konstruowaniu.

Kolejna sekcja – *Komunikowanie polityczne* – kierowana jest przez Piotra Pawełczyka. Podczas obrad tej sekcji wygłoszono następujące prezentacje: *Retoryka – tradycja, subdyscyplina, czy nauka pomocnicza badań nad komunikowaniem* (Agnieszka Kampka), *Mit jako instrument działania socjotechnicznego* (Karolina Churska-Nowak, Piotr Pawełczyk), *Ewolucja reklamy politycznej w Polsce* (Marek Mazur), *Pseudowydarczenie jako technika prowadzenia sporu w demokratycznym społeczeństwie* (Wojciech Furman), *Ustanowienie agendy medialnej i politycznej – interakcje i zależności* (Ewa Nowak), *Najważniejsze wydarzenia w Polsce i na świecie w 2009 roku. Przeniesienie ważności przedmiotów między agendą mediów a agendą publiczności – analiza pierwszego poziomu agenda-setting* (Bartłomiej Łódzi), *Obraz stosunków polsko-rosyjskich w „Wiadomościach” TVP i „Faktach” TVN* (Bartosz Hordecki), *Prasa kobieca, jako kanał komunikowania politycznego* (Dorota Piontek), *„O zmarłych dobrze, albo wcale...”. Media opiniotwórcze i bułwarowe wobec śmierci polityków* (Magdalena Mateja), *Wizerunek, czy program? Kategorie treściowe w publikacjach dotyczących prezydenckiej kampanii wyborczej w 2010 roku. Analiza tygodników „Polityka”, „Newsweek” i „Wprost”* (Agnieszka Łukasik-Turecka).

Kolejna sekcja – *Komunikowanie wizualne* – kierowana przez Piotra Francuza obradowała w ramach jednego panelu, podzielonego na dwie części. Pierwszą prowadził Piotr Francuz i obejmowała ona następujące prezentacje: *Analiza metafor wizualnych w mediach masowych – próba rekonesansu metodologicznego* (Małgorzata Lisowska-Magdziarz), *Odbiór fotografii artystycznej poprzez stereotyp niepełnosprawnego twórcy* (Magdalena Szubielska, Bibiana Bałaj, Agnieszka Czyż), *Ubiór jednostki w perspektywie badań komunikologicznych, psychologicznych, antropologicznych i kulturowych* (Agnieszka Ogonowska), *Wykorzystanie komunikacji wizualnej w promocji miasta na przykładzie Gdańska* (Małgorzata Łosiewicz). Drugą część prowadziła Agnieszka Ogonowska, a dyskusja toczyła się wokół następujących prezentacji: *Współczesne technologie obrazu filmowego. Nowe oblicza starego problemu*

(Bogusław Skowronek), *Design i funkcjonalność witryn internetowych*” (Krzysztof Groń), *„Fotografia dydaktyczna w programach multimedialnych* (Marek Hallada), *Wpływ czasu ekspozycji komunikatu wizualnego na wielkość zjawiska niedostrzegania zmian występujących w warunkach fiksacji krytycznych* (Agnieszka Czyż), *Wpływ intonacji wypowiedzi dziennikarskich z offu na rozumienie treści newsa* (Magdalena Krupka, Piotr Francuz). Znacząca część referatów była prezentacją wyników badań. Tu na szczególną uwagę zasługują wyniki doświadczeń prowadzonych na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, prowadzonych pod kierunkiem Piotra Francuza, a opartych na metodologii psychologii eksperymentalnej. Zespół przez niego kierowany bada odbiór różnego rodzaju przekazów przez jednostkę, zarówno w sferze świadomości, jak i podświadomości. Co istotne, badania te pokazują fizjologiczną stronę odbioru przekazu medialnego (szczególnie audiowizualnego) przez człowieka.

Andrzej Gwóźdź kieruje sekcją *Kultura popularna*, w panelu której przedstawiono referaty: *Problematyka społeczno-polityczna w fanzinach na przykładzie Pasażera* (Igor Rosłoński), *Obraz amerykańskiej kampanii prezydenckiej 2008 roku w relacjach mediów rozrywkowych* (Łukasz Wojtkowski), *Celebryci z przedłużoną datą ważności. O istnieniu/nieistnieniu w wirtualnej rzeczywistości* (Marek Jeziński).

Bardzo licznie reprezentowana była podczas II Kongresu PTKS sekcja *Nowe media* kierowana przez Stanisława Jędrzejewskiego. W jej ramach obradowano w trzech panelach. Pierwszy zatytułowany *Nowe media – społeczeństwo sieciowe* – obradom przewodniczył Stanisław Jędrzejewski. Wygłoszono następujące referaty: *Nowe media totalne – intruz w naszych domach* (Kazimierz Krzysztofek), *Ku społeczeństwu sieciowemu – pod rządami internacjonalizmu* (Marta Dorenda), *Usieciowienie mediów w świetle teorii grafów. Przykład grupy ITI S. A.* (Katarzyna Kopecka-Piech), *Rola narzędzi do analizowania mediów społecznościowych w marketingu społecznościowym* (Paweł Kuczma), *Miłość w cyberprzestrzeni. Związki partnerskie zawierane online* (Marek Sokołowski). Drugi panel zatytułowany był *Nowe media w społeczeństwie – wykorzystanie i obrady w nim* prowadził Kazimierz Krzysztofek. Prelegenci mówili o: *Nowych mediach jako przestrzeni dla nowych ruchów społecznych* (Dorota Żuchowska-Skiba), *Aktywności obywatelskiej w Internecie* (Maria Stojkow), *Przejawach aktywności Emo dzieciaków w cyberprzestrzeni* (Joanna Bierówka), *Mężczyznach na niebiesko, kobietach na różowo? Różnicach w sposobie korzystania z Internetu i komunikowaniu online przez kobiety i mężczyzn* (Magdalena Szpunar), *Nowych mediach: pokusie fikcji czy kłamstwie?* (Zbigniew Bauer). Trzeci panel *Nowe media w komunikacji społecznej* prowadził Zbigniew Bauer, a uczestnicy wygłosili następujące tematy: *Stare, czy nowe? Retoryka nowych mediów* (Oliwia Tarasewicz-Gryt), *Społeczne skutki cyfryzacji telewizji Polsce. Prognozy na tle doświadczeń wybranych państw Unii Europejskiej* (Joanna Hajdasz), *Web-radio: architektura – strategie programowe-finansowe-audytorium* (Stanisław Jędrzejewski).

Poza referatami i opartą na nich dyskusją podczas obrad sekcji *Nowe media* zaprezentowane zostało nowe czasopismo. Powstało ono z inicjatywy Katedry Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika pod tytułem „Nowe Media”. Periodyk ten ma być wydawany dwa razy w roku przez Wydawnictwo UMK.

Obradom sekcji *Polityka medialna* przewodziła Danuta Waniek. Panel zatytułowany został: *Public service media in crisis?*, a dyskusja toczyła się wokół zagadnień przedstawionych w następujących referatach: *Media publiczne: przetrwanie, czy rozwój* (Stanisław Jędrzejewski), *Future Or Funeral: Will public media survive the digital revolution? And does*

it matter? (Olaf Steenfadt), *Mediatisation of national identity: the role of public broadcasting* (Inta Brikše), *Komisja Europejska, a problem pomocy państwa dla mediów publicznych* (Alicja Jaskiernia), *Konstytucyjna kategoria „interesu publicznego w radiofonii i telewizji” w świetle praktyki politycznej lat 2005-2010* (Danuta Waniek).

Danuta Waniek przewodniczyła również obradom sekcji *Prawo mediów* w panelu zatytułowanym *Współczesne problemy regulacji rynku medialnego*. W jego ramach dyskutowano o następujących zagadnieniach: *Wolność środków społecznego przekazu jako zasada ustrojowa* (Wojciech Lis), *Linia programowa redakcji jako ograniczenie wolności wypowiedzi dziennikarza. Próba oceny regulacji prawnej* (Katarzyna Skubisz Kęпка), *Polska polityka medialna w zakresie regulacji standardów wolności i interesu publicznego. Historia niebezpiecznych związków* (Krystyna Doktorowicz), *Prawo i opinia publiczna jako nośnik przekazu reklamowego w mediach* (Joanna Wardzała-Kordyś), *Polityka Unii Europejskiej wobec wykluczenia cyfrowego* (Piotr Ziarek).

Kolejna sekcja badawcza PTKS – *Public Relations* – była reprezentowana przez szesnaścioro badaczy. Obrady odbywały się w trzech panelach. Pierwszy poświęcono *Internetowym narzędziom e-public relations*, obradom w tym panelu przewodziła Ewa Hope. Swoje prezentacje przedstawiali kolejno: Jerzy Olędzki (*Wprowadzenie: Dokąd zmierza public relations w teorii i praktyce?*), Anna Adamus-Matuszyńska (*PR 2.0 Wykorzystanie mediów społecznych w praktyce public relations*), Monika Kaczmarek-Śliwińska (*Rola Internetu w przestrzeni komunikacyjnej public relations*), Weronika Madryas (*Specjalista public relations jako strażnik „ducha informacjonalizmu” w przedsiębiorstwie sieciowym*), Marcin Łączyński (*Język korporacji, mediów i internautów – porównanie języka komunikatów prasowych, artykułów w prasie branżowej i wypowiedzi internautów – raport z badań*), Urszula Gogolek (*Zasady konstrukcji i utrzymania stron internetowych PR – wyniki badań*). Drugi panel zatytułowany był *Wizerunek i promocja. Czy zmierzamy w kierunku integracji działań komunikacyjnych?*. Obrady prowadziła Anna Adamus-Matuszyńska, a dyskusja toczyła się wokół zagadnień poruszanych w następujących wystąpieniach: *HR Generalist – pomiędzy human resources a public relations? O hybrydyzacji stanowisk we współczesnych organizacjach* (Agnieszka Piasecka), *Public relations instytucji publicznej: wybrane aspekty kreowania wizerunku na przykładzie Policji* (Katarzyna Dojwa), *Długofalowe kreowanie wizerunku Fiat Auto Poland S.A. w otoczeniu społecznym. Raport z badań* (Dorota Dolińska, Piotr Weryński), *Promocja projektów w ramach programów pomocowych współfinansowanych z Funduszy Europejskich w latach 2007-2013* (Grzegorz Panek), *PR środków masowego przekazu jako element budowania pozycji rynkowej mediów* (Anna Jupowicz-Ginałska). Ostatni panel sekcji *Public relations* prowadzony przez Jerzego Olędzkiego, zatytułowany był *Wizerunek i promocja. Czy zmierzamy w kierunku integracji działań komunikacyjnych?*. Dyskusja toczyła się w nawiązaniu do następujących referatów: *Komunikacja polityków ze społeczeństwem – dialog, czy monolog?* (Ksenia Buglewicz), *Polityka public relations a manipulowanie fasadą – refleksje nad teorią Erwinga Goffmana* (Paweł Kocoń), *Ekonomia uwagi a show biznes* (Katarzyna Korzeniewska), *Perspektywy w edukacji public relations w Polsce w kontekście zmieniających się uwarunkowań społecznych* (Grażyna Piechota), *Komunikacja, PR, media, reklama... – oferta edukacyjna z zakresu komunikacji społecznej na wybranych polskich uczelniach* (Maria Buszman-Witańska).

Sekcja *Reklama* prowadzona była przez Wandę Patrzałek, obrady toczyły się w dwóch częściach panelu zatytułowanego *Reklama jako narzędzie komunikacji na tle tendencji*

globalizacyjnych i kryzysowych. Pierwszą część prowadziła Wanda Patrzalek, a dyskusja toczyła się wokół zagadnień podejmowanych w następujących referatach: *Reklama socjalistyczna 1945 – 1989. Stan, źródła, perspektywy badań* (Judyta Perczak), *Rola reklamy jako narzędzia komunikacji w kryzysie ekonomicznym* (Wanda Patrzalek), *Reklama globalna na polskim rynku. Problematyka indywidualizacji i standaryzacji reklamy z perspektywy socjokulturowej* (Aleksandra Prechla-Włosik), *Reklama społeczna jako determinanta opinii publicznej przestrzegania prawa* (Joanna Wardzała-Kordyś). Drugą część panelu prowadziła Aleksandra Prechla-Włosik, a kolejność wygłaszania prezentacji następująca: *Innowacyjne formy komunikacji z konsumentem za pomocą medium jakim była telewizja* (Anna Kurzak), *Oddziaływanie reklam telewizyjnych na medialny dyskurs. Casus polskich kampanii parlamentarnych 2001 – 2007* (Wojciech Peszyński), *Czy reklama racjonalna jeszcze istnieje? Peryferyczne formy reklamy w promocji produktów wysokiego ryzyka w Polsce po 2004 roku i ich konsekwencje* (Krzysztof Alblin).

Sekcja *Studia Genderowe* pod kierownictwem Magdaleny Dąbrowskiej obradowała w ramach jednego panelu zatytułowanego *Gender i kultura masowa*. Dyskusja toczyła się po wygłoszeniu następujących referatów: *Gender w telewizyjnych serwisach informacyjnych* (Barbara Kijewska), *Rzecz o przekraczaniu granic binaryzmu płci i heteronormatywu w najpopularniejszych polskich serialach telewizyjnych* (Krzysztof Arcimowicz), *Stereotypizacja wizerunku kobiety we współczesnej prasie masowej w Polsce* (Olga Białek-Szwed), *Policjantki: elementy portretu kreślone na łamach periodyku „Policja” oraz internetowego forum branżowego* (Katarzyna Dojwa), *Women participation in the Romanian political life comparative analysis* (Andra Seceseanu), *Etyka troski w dialogu o kształt społeczeństwa globalnego* (Ewa Hyży), *Polityczna skuteczność argumentów na rzecz równości płci w Polsce i w Europie. Analiza ram* (Magdalena Dąbrowska).

Sekcja *Studia nad dziennikarstwem* pod kierownictwem Iwony Hofman to kolejna sekcja licznie reprezentowana podczas Kongresu, co zaowocowało trzema panelami badawczymi. Pierwszy z nich (*Teoria i pragmatyka zawodu dziennikarza*) prowadził Jacek Dąbała. Wysłuchano następujących wystąpień: *Nauka o dziennikarstwie w Polsce* (Lucyna Szot), *Jak kształcić dziennikarzy? W poszukiwaniu nowych standardów kształcenia dziennikarzy w Polsce* (Sławomir Gawroński), *Polscy dziennikarze: cechy wartości, standardy* (Agnieszka Stępińska, Szymon Ossowski), *Między komercją a misją. Standardy zawodowe dziennikarzy a współczesny rynek mediów* (Iwona Hofman), *Wiedza, umiejętności i osobowość, jako warunki wykonywania zawodu dziennikarza. Zapiski z doświadczenia dziennikarza – praktyka* (Katarzyna Bernat). Drugi panel – *Forma i treść przekazu dziennikarskiego* – poprowadziła Iwona Hofman. Tu również wywiązała się interesująca dyskusja w powiązaniu z wygłaszanymi referatami: *O dojrzałości wypowiedzi medialnej* (Jacek Dąbała), *Hyde Park czy przedsiónek dziennikarstwa* (Krzysztof Gurba), *Polityka w dziennikach telewizyjnej „wielkiej czwórki” w latach 2007-2010. Wyniki pomiaru wskaźnika ekspozycji formalnej* (Maria Gmerek), *Wizerunek polityków w publicystyce opiniotwórczej w 2010 roku* (Wojciech Maguś). W panelu zaprezentowano również wystąpienia: *Rozmowy na ekranie i w eterze – przegląd form od 1989 roku* (Katarzyna Plewka), *Etyczne uzasadnienia reportażu wcieleniowego* (Paweł Urbaniak), *Obraz negocjacji klimatycznych w polskich mediach* (Herbert Gnaś), *Konieczność kompetencji komunikacyjnej* (Leon Dyczewski). Obrady sekcji *Studia nad dziennikarstwem* przyniosły bardzo interesujące prezentacje badań dotyczących obecnych i pożądaných standardów kształcenia dziennikarzy w Polsce, analiz

czynników warunkujących pracę w zawodzie dziennikarza, ale również wiele spostrzeżeń w zakresie pragmatyki gatunków dziennikarskich. Na szczególną uwagę zasługuje wystąpienie Lucyny Szot, która poświęciła wiele miejsca dotychczasowym ustaleniom teoretycznym studiów nad dziennikarstwem i skonfrontowała krajowe z europejskimi wynikami badań.

Równie licznie podczas obrad II Kongresu PTKS stawili się badacze współpracujący z sekcją *Aksjologia komunikowania*, kierowaną przez Michała Drożdża. Obrady toczone były w ramach trzech paneli. Pierwszy *Nie ma komunikowania bez wartości...* prowadził Michał Drożdż, a mówiono o: *Człowieku jako bycie komunikującym się*. *Aksjologiczny wymiar komunikacji* (Grzegorz Grzybek), *Godności człowieka, a nowe technologie medialne* (Piotr Grochmaliski), *Regulatorach komunikacji medialnej* (Jan Pleszczyński), *Wartościach chrześcijańskich w ustawie medialnej* (Bartłomiej Secler), oraz o *Sporze o wartości europejskie – reprezentacje, konstrukcje, rozumienie* (Jacek H. Kołodziej). Drugi panel – *Nie ma wartości w komunikowaniu bez człowieka...* – prowadził Waldemar Tłokiński. Tu dyskusja dotyczyła zagadnień poruszanych w następujących referatach: *Etyczne scalenie mediasfery – integracyjna rola etyki mediów* (Michał Drożdż), *Mitologem heroicznym jako kryterium perswazyjności reklamy społecznej. Perspektywa metodologiczna antropologii kulturowej i filozoficznej* (Arkadiusz Dudziak), *Aktorzy komunikacji estetycznej* (Waldemar Tłokiński), *Aksjologiczne sensory międzyosobowego przekazu informacji w Internecie* (Agnieszka Żejmo), *Potrzeba edukacji medialnej wobec wyzwań nowych mediów* (Jolanta Niewińska). Ostatni panel prowadzony był przez Michała Drożdża i nosił tytuł: *Nie ma dziennikarstwa bez etyki*. Wygłoszono w nim następujące prezentacje: *Dekalog etyczny dziennikarza* (Maciej Iłowicki), *Etyczne dylematy dziennikarskie w praktyce Rady Etyki Mediów* (Magdalena Bajer), *Kompensacje komunikacji interpersonalnej jako podstawa etyczności działań dziennikarskich* (Jerzy Smoleń), *Normatywność a przekonania w etyce dziennikarskiej* (Marek Rębierz), *Śmieć w mediach a etyka dziennikarska* (Katarzyna Pawlak).

Ostatni panel zgromadził badaczy powiązanych z sekcją *Media i komunikowanie lokalne* pod kierownictwem Stanisława Michalczyka. Obrady przebiegały w ramach jednego panelu i objęły wygłoszenie następujących referatów: *O tendencjach rozwojowych na rynku mediów lokalnych i potrzebie integracji badań nad nimi* (Joanna Kępa-Mętrak), *Reklamy wyborcze w Radio Olsztyn jako komplementarna forma komunikacji politycznej* (Katarzyna Maciejewska-Mieszkowska), *Teorie mediów w nauce o komunikowaniu* (Stanisław Michalczyk), *Media regionalne, a lokalne – główne problemy definicyjne* (Adam Szynol), *Lokalny dziennikarz w domu mediowym – szanse i zagrożenia?* (Ilona Biernacka-Ligieża), *Rola Stowarzyszenia Prasy Lokalnej w rozwoju aktywności mediów lokalnych* (Jerzy Mianowski) oraz dyskusję nad nimi.

Po zakończeniu dyskusji naukowych każda z sekcji badawczych odbyła krótkie spotkanie organizacyjne, podczas którego wyznaczone zostały zadania badawcze na kolejny dwuletni okres (do kolejnego Kongresu), a także ustalono szczegóły dotyczące publikacji tekstów powstałych po przekształceniu głoszonych referatów.

Trzeci dzień II Kongresu Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej odbywał się w siedzibie Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie. Właśnie tam na zakończenie obrad Stuart Allan wygłosił interesujący wykład o *Dziennikarstwie obywatelskim w Internecie*, który zgromadził bardzo liczną widownię, natomiast w holu głównym WSPiA odbyła się sesja posterowa.

Również na WSPiA odbyła się uroczystość zamknięcia obrad II Kongresu Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej. Poprowadziła ją wiceprezes Towarzystwa prof. dr hab. Iwona Hofman, która po dokonaniu podsumowania całości imprezy, poprosiła każdego z kierowników sekcji badawczych o krótki bilans prac, a także o nakreślenie perspektyw dalszych badań, w szczególności o plany publikacyjne tekstów zaprezentowanych podczas Kongresu. Iwona Hofman zaprosiła również wszystkich uczestników na III Kongres PTKS do Krakowa. Na koniec podziękowała uczestnikom oraz wszystkim organizatorom kończącego się wydarzenia oraz uroczyście zamknęła obrady II Kongresu Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej.

Krystyna Leszczyńska, Wojciech Ziętara, międzynarodowa konferencja *Współczesna socjaldemokracja europejska na przełomie XX/XXI wieku*, Lublin, 22-23 września 2010 r.

W dniach 22-23 września 2010 r. na Wydziale Politologii UMCS odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa na temat *Współczesna socjaldemokracja europejska na przełomie XX/XXI wieku*, którą zorganizował Zakład Ruchów Politycznych Wydziału Politologii UMCS oraz Stowarzyszenie Lubelszczyzna w Europie. Obrady stanowiły kontynuację zapoczątkowanego w 1998 r. przez prof. dr. hab. Edwarda Olszewskiego cyklu sesji naukowych na temat współczesnych ruchów politycznych. Dotychczas w jego ramach odbyły się następujące konferencje: *Chrześcijańska demokracja we współczesnym świecie* (1998); *Ideologia, doktryna i ruch polityczny współczesnej socjaldemokracji* (2000); *Ideologia, doktryna i ruch polityczny współczesnego konserwatyizmu* (2001); *Ideologia, doktryna i ruch polityczny współczesnego liberalizmu* (2002); *Doktryny i ruchy współczesnego ekstremizmu politycznego* (2003); *Ideologie, doktryny i ruchy narodowe współczesnego świata* (2005), które zaowocowały publikacją materiałów (także w języku angielskim).

Funkcję przewodniczącego Komitetu Organizacyjnego Konferencji pełnił prof. Edward Olszewski, a rolę sekretarzy powierzono dr Krystynie Leszczyńskiej oraz dr. Wojciechowi Ziętarze.

W konferencji udział wzięli uczeni z niemal wszystkich ośrodków akademickich w Polsce (m.in. prof. Andrzej Antoszewski, prof. Jerzy Jaskiernia, prof. Stefan Stępień, prof. Danuta Waniek, prof. Jerzy Wiatr, dr Rafał Chwedoruk). Natomiast Jan Marinus Wiersma (wiceprzewodniczący Partii Europejskich Socjalistów (PES) w latach 1999-2004), który z powodu choroby nie mógł uczestniczyć w obradach, swój referat przekazał uczestnikom sesji.

Przyjęto odmienną niż poprzednio formułę konferencji, zapraszając do uczestnictwa w obradach nie tylko naukowców, ale także praktyków, polityków lewicy (niektórzy z nich łączą obie te profesje) tak, aby dokonać swego rodzaju konfrontacji myśli naukowej z doświadczeniem politycznym grona działaczy lewicy od szczebla centralnego po struktury terenowe. Na sesję (w charakterze referentów i dyskutantów) przybyli Grzegorz Napieralski – Przewodniczący SLD; Leszek Miller (Prezes Rady Ministrów w latach 2001-2004) oraz liderzy i działacze terenowi partii politycznych należących do nurtu socjaldemokratycznego (SLD, UP, PPS).

Celem konferencji było: 1) przedstawienie i przedyskutowanie kwestii ideologii i doktryny socjaldemokracji, zmian programowych, wyzwań stojących przed tym ruchem politycznym w skali europejskiej; 2) wskazanie stanu organizacyjnego i miejsca socjaldemokratów w życiu politycznym Europy oraz poszukiwanie odpowiedzi na pytanie – jaka jest siła oddziaływania ruchu politycznego socjaldemokracji?; 3) zaprezentowanie i wskazanie na problemy nurtu socjaldemokratycznego w Rzeczypospolitej Polskiej w minionym dwudziestoleciu.

Obradowano w dwóch grupach tematycznych, które poprzedziła i zakończyła sesja plenarna. Otwarcie konferencji nastąpiło w czasie obrad plenarnych poświęconych *Przemianom i problemom socjaldemokracji europejskiej*. Jako pierwszy wystąpił Leszek Miller, Prezes Rady Ministrów w latach 2001 – 2004, który analizował znaczenie *Manifestu socjaldemokratycznego: Trzecia Droga/ Nowy Środek, Tony'ego Blaira i Gerharda Schrodera*. Premier zwrócił uwagę na uwarunkowania socjaldemokracji brytyjskiej i niemieckiej w momencie ogłoszenia Manifestu (1999) oraz przedstawił swoją ocenę programu. Zaprezentowana przez niego obrona dokumentu ideowego socjaldemokracji zachodnioeuropejskiej spotkała się z ożywioną reakcją uczestników konferencji. Kolejne osoby występujące na konferencji ustosunkowały się do oceny Premiera L. Millera. Znalazło to także swoje rozwinięcie podczas dyskusji na zakończenie obrad pierwszego dnia. Wśród przeciwników Manifestu znaleźli się prof. Jerzy Wiatr z Europejskiej Wyższej Szkoły Prawa i Administracji w Warszawie oraz prof. Kazimierz Kik z Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Kochanowskiego w Kielcach. Obaj w swoich wystąpieniach analizowali odpowiednio: transformację partii komunistycznych w socjaldemokratyczne w Europie Środkowo-Wschodniej oraz miejsce socjaldemokratów w procesach integracyjnych w Europie. W pierwszym dniu obrad wystąpił prof. Andrzej Antoszewski z Uniwersytetu Wrocławskiego, który dokonał analizy potencjału politycznego socjaldemokracji w Europie Środkowo-Wschodniej. Tymczasem prof. Jacek Wojnicki z Akademii Humanistycznej im. Aleksandra Gieyszтора w Pułtusku w swoim wystąpieniu skoncentrował się na wybranych partiach socjaldemokratycznych w regionie (Węgry, Słowacja i Słowenia).

Listę referentów pierwszego dnia konferencji uzupełnili: dr Agnieszka Latosińska z Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, która przeprowadziła analizę transformacji Włoskiej Partii Komunistycznej, a mgr Michał Syska z Ośrodka Myśli Społecznej im. F. Lassalle'a we Wrocławiu przybliżył relacje między radykalną lewicą a socjaldemokracją.

Drugiego dnia sesji dyskutowano w grupach tematycznych. Panel pierwszy poświęcony był *Współczesnym partiom i organizacjom transnarodowym socjaldemokratów*. Panel drugi dotyczył *Nurtu socjaldemokratycznego w Rzeczypospolitej Polskiej (1989-2010)*. W pierwszym panelu wystąpił dr Jerzy Gryz reprezentujący Wyższą Szkołę Stosunków Międzynarodowych i Komunikacji Społecznej w Chełmie z referatem: *Szwedzki model socjaldemokracji*, który zwrócił uwagę na stopniowe przeobrażenia społeczeństwa szwedzkiego, odchodzącego od modelu państwa dobrobytu. Prof. Edward Olszewski z Zakładu Ruchów Politycznych Wydziału Politologii UMCS, Przewodniczący Komitetu Organizacyjnego Konferencji, przedstawił genezę, organizację, program oraz znaczenie Partii Europejskich Socjalistów. Dr Wojciech Ziętara skoncentrował się na relacjach Międzynarodówki Socjalistycznej i partii socjaldemokratycznych z Europy Środkowo-Wschodniej. Problematyka regionu znalazła swoje rozwinięcie w wystąpieniach dr. hab. Walentego Baluka z Uniwersytetu Wrocławskiego, który dokonał analizy partii socjaldemokratycznych w Mołdawii, Rosji, Białorusi i Ukrainie oraz mgr Pawła Pietnoczki, który rozwinął kwestie funkcjonowania socjaldemokracji

ukraińskiej na scenie politycznej. Po wysłuchaniu referentów odbyła się dyskusja, dotycząca skomplikowanych relacji w łonie socjaldemokracji na Ukrainie.

Obrady drugiej sekcji zostały opatrzone tytułem *Nurt socjaldemokratyczny w Rzeczypospolitej Polskiej (1989-2010)*. Prof. Jerzy Jaskiernia reprezentujący Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Kochanowskiego w Kielcach w wystąpieniu na temat *Socjaldemokracy w procesie transformacji systemowej Rzeczypospolitej Polskiej* poszukiwał odpowiedzi na następujące pytania: – jakie piętno wywarła socjaldemokracja na procesie transformacji?; – jakie znaczenie dla tego procesu miał fakt, że siły socjaldemokratyczne dwukrotnie (1993-1997; 2001-2005) pozostawały u władzy?; – w jakim zakresie etos socjaldemokratyczny oddziaływał na kształt rozwiązań ustrojowych? – jakie znaczenie może mieć spadek wpływów socjaldemokratycznych dla dalszej ewolucji ustrojowej w Polsce? Należy podkreślić, że replikę uczonego poprzedziła ogólna charakterystyka nurtu socjaldemokratycznego w okresie transformacji, a także prezentacja głównych dylematów, jakie towarzyszyły temu procesowi. Dr Krystyna Leszczyńska z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej wygłosiła referat zatytułowany *Socjaldemokracy w strukturach władzy Trzeciej Rzeczypospolitej Polskiej*, w którym dokonała analizy wieku, płci, wykształcenia oraz doświadczenia zawodowego osób „o lewicowej orientacji”, które po 1989 r. zajmowały kluczowe stanowiska w państwie polskim. Prof. Danuta Waniek z Akademii im. Andrzeja Frycza-Modrzewskiego zaprezentowała *Model przywództwa kobiet lewicy w praktyce politycznej lat 1989-2005*. Była minister z dużym znawstwem przedstawiła zarówno główne kwestie teoretyczne, jak i praktykę działania kobiet lewicy funkcjonujących w trójkącie: partie polityczne, parlament, organizacje pozarządowe. Z wystąpieniem profesor Danuty Waniek tematycznie korespondował referat *Problem przywództwa politycznego w polskich partiach lewicowych w Trzeciej Rzeczypospolitej Polskiej* wygłoszony przez dr. Macieja Hartlińskiego z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Zdaniem dr. Rafała Chwedoruka z Uniwersytetu Warszawskiego – autora artykułu *Idea bezruchu? U źródeł klęski postsolidarnościowej lewicy* – atrofia postsolidarnościowej lewicy spowodowała, że *de facto* jedynie ogólnokrajowe ugrupowanie socjaldemokratyczne zostało przekształcone w partię Sojusz Lewicy Demokratycznej. Według badacza słabość polityczna i chaos w szeregach „demokratycznych socjalistów” o solidarnościowym rodowodzie, zdominowanie polskiej sceny politycznej w XXI w. przez dwie formacje konserwatywnej prawicy, przyczyniają się do sytuacji, w której dziedzictwo postsolidarnościowej lewicy w większym stopniu stanie się elementem ciągłości ruchu socjalistycznego na ziemiach polskich, niż fragmentem dziejów i tożsamości demokratycznej opozycji w PRL. Wystąpienie mgr. Łukasza Danela *Zmierzch instytucjonalny oraz uwiąd programowy i intelektualny polskiej lewicy AD 2010* miało na celu „w miarę kompleksową”, co podkreślił jego Autor, analizę oraz opis aktualnego stanu rzeczy – tytułowego zmierzchu instytucjonalnego polskiej lewicy, a także towarzyszącego temu zmierzchowi – marazmu intelektualnego i programowego. Intencją doktoranta z Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie była również próba odpowiedzi na pytanie, co musi się wydarzyć, aby lewica na powrót liczyła się w rywalizacji o władzę polityczną w Polsce? Dr Łukasz Tomczak z Uniwersytetu Szczecińskiego skoncentrował się na problemie *Członkostwo w polskich partiach socjaldemokratycznych – wymiar formalny i rzeczywisty*. Natomiast mgr Katarzyna Dziubińska-Wójcik przybliżyła uczestnikom panelu *Powstanie, działalność i miejsce w życiu politycznym Unii Pracy*.

Po dokonaniu sprawozdania z obrad panelowych przeprowadzono ożywioną dyskusję na temat współczesnej socjaldemokracji europejskiej. Główny organizator konferencji – prof. Edward Olszewski zapowiedział opublikowanie wygłoszonych referatów.

Karolina Burno, konferencja *Wokół idei Giedroycia*, Lublin, 22 października 2010 r.

Pod honorowym patronatem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Bronisława Komorowskiego, 22 października 2010 r. w Lublinie odbyła się Konferencja Naukowa „Wokół idei Giedroycia”. W 10. rocznicę śmierci Redaktora i ustanowienia nagrody jego imienia, na Wydział Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej przybyli znawcy paryskiej „Kultury” z całej Polski.

Konferencję otworzył uroczyste Jego Magnificencja Rektor UMCS prof. dr hab. Andrzej Dąbrowski. – „Temat, który jest dzisiaj tematem przewodnim, nie jest może szeroko znany, ale jego głębia, wartości, mają naprawdę wielkie i doniosłe znaczenie” – mówił we wstępie, po czym odczytał list Prezydenta Komorowskiego skierowany do uczestników sympozjum. – „Spuścizna po Księżcu Polskiej Polityki [...] to dziedzictwo, które ciągle powinniśmy pielęgnować i na nowo odczytywać, bo pasją życia Jerzego Giedroycia, sensem jego publicznej aktywności, była niepodległa Rzeczypospolita oraz Polska Racja Stanu rozumiana jako zobowiązanie do myślenia przekraczającego bariery wąskiego nacjonalizmu, jako szukanie tego, co narody zbliża a nie oddala od siebie” – pisał Prezydent. Wyraził on również nadzieję, że sympozjum nie będzie tylko próbą stworzenia historycznego bilansu, ale inspiracją do działania na forum zjednoczonej Europy. Znaczenie konferencji dla polskiej nauki podkreślała także prof. Ewa Maj, która powitała gości w imieniu Dziekana Wydziału Politologii UMCS.

Po słowie wstępnym ze strony środowiska akademickiego, głos zabrali przedstawiciele lubelskich władz i Kościoła. Swoje refleksje przedstawił Abp Józef Życiński, Metropolita Lubelski. Podkreślając wagę wyzwań, jakie Giedroyc stawiał przed Polakami, mówił o budowie chrześcijańskiego porozumienia pomiędzy Polską a Rosją. Wymieniając kwestie sporne, stojące na drodze ku pojednaniu, zaznaczył jednak, że marzenia Redaktora, by akt ten przybrał formę listu do biskupów niemieckich „Przepraszamy i prosimy o przebaczenie”, nie jest możliwy. – Strona moskiewska wyraziła od razu życzenie, aby nie podejmować trudnych kwestii historycznych i maksymalnie abstrahować od dążeń politycznych – tłumaczył w swoim wywodzie. O swoim osobistym spotkaniu z „Kulturą” opowiadała Henryka Strojnowska, wojewoda lubelski. Wspominając początki lat dziewięćdziesiątych, mówiła o żalu żywionym wobec Giedroycia, który pomimo zmiany systemu nigdy nie wrócił do Polski. Jednocześnie owe pretensje interpretowała ona jako dodatkową motywację walki z zapomnieniem o ideałach i wartościach ośrodka Maisons-Laffitte. Jej myśl kontynuowali Jacek Sobczak, wicemarszałek województwa lubelskiego oraz Adam Wasilewski, prezydent miasta Lublin. Prezydent Wasilewski wskazywał dodatkowo na symboliczne umiejscowienie centralnych obchodów rocznicy śmierci Redaktora. – Lublin jest miastem otwartym na Wschód. [...] Mam wrażenie, że jest to spełnienie idei Giedroycia – tłumaczył zgromadzonym

licznie gościom. Dopelnieniem uroczystego otwarcia było wystąpienie Wojciecha Sikory, dyrektora Instytutu Literackiego w Paryżu, który nie ukrywał swej radości, iż mimo upływu czasu studia dotyczące paryskiej „Kultury” są ciągle atrakcyjne dla polskich badaczy, jak i całej opinii publicznej.

Sesję naukową w ramach sympozjum rozpoczęto panelem poświęconym prezentacji wyobrażeń Giedroycia o Polsce (dokładny temat obrad to: *Wizja Polski Jerzego Giedroycia. 10 lat bez Redaktora*), której przewodniczyła prof. Iwona Hofman, główny organizator spotkania w Lublinie. W dyskusji wzięli udział: Bogumiła Berdychowska, prof. Jerzy Pomianowski, prof. Andrzej Friszke oraz prof. Jan Pomorski. Podczas przeszło dwugodzinnych obrad przypomniano i omówiono główne idee Redaktora, dotyczące Europy Środkowo-Wschodniej. Przedstawione zostały zarówno kwestie historyczne, jak i aktualne problemy związane z realizacją pragnień Redaktora wobec Polski. Szczególne zainteresowanie uczestników oraz słuchaczy wzbudziła debata o tzw. przyjaźni polsko-ukraińskiej, a wśród niej polemika Bogumiły Berdychowskiej z Jerzym Pomianowskim. Pomimo braku porozumienia pomiędzy badaczami, spór ten uzmysłowił wieloaspektowość relacji Polski i Ukrainy, przy czym oba wystąpienia wskazywały na żywotną potrzebę kontaktu tych państw jako gwaranta przyszłości regionu.

Problematyka poruszona w trakcie pierwszej sesji znalazła swoje odniesienie w obradach plenarnych. Po zakreśleniu pola tematycznego planowanej dyskusji, prof. Hofman odczytała list red. Leopolda Ungera, który ze względów osobistych nie mógł dotrzeć na konferencję. Wyrażał on w nim wielkie zadowolenie z rozwoju badań naukowych poświęconych paryskiej „Kulturze”, w sposób wyjątkowy zaś dziękował osobom analizującym bezpośrednio twórczość Jerzego Giedroycia, jego wieloletniego przyjaciela. Jednocześnie prosił on wszystkich uczestników obrad o ochronę pamięci i krzewienie ideałów Maisons-Laffitte wśród ludzi młodych, którzy nie mieli szansy poznać Redaktora.

W duchu przesłania Ungera, dyskusję nad obecnością wartości „Kultury” we współczesnej Polsce, referatem *Reforma zakonu polskości*, rozpoczął prof. Andrzej Mencwel. Na podstawie konfrontacji tekstów źródłowych i aktualnej sytuacji polityczno-społecznej dokonał rewizji, a zarazem redefinicji, ideałów głoszonych przez Giedroycia. Zmianami w polskim życiu publicznym zajął się również prof. Rafał Habielski. W wystąpieniu dotyczącym adekwatności wizji Redaktora do zastanych realiów (*Uniwersalia i sprawy minione. Jerzy Giedroyc w polskim życiu publicznym*) porównywał minione oraz dzisiejsze wizje polskości, reprezentując pogląd o tkwiącym w tych ideach uniwersalizmie. Swoistym przeglądem epistolografii Giedroycia była natomiast wypowiedź prof. Marka Kornata, zatytułowana: *Czy Jerzy Giedroyc przewidział upadek Związku Sowieckiego?*. Ostatnia w obradach głos zabrała prof. Aleksandra Hnatiuk, która przedstawiła sposób recepcji myśli Redaktora w niepodległej Ukrainie. Równocześnie rozpoczęła dyskusję nad ochroną i obecnością dziedzictwa intelektualnego paryskiej „Kultury” w systemach edukacji powszechnej Europy Środkowo-Wschodniej.

Symbolicznym zamknięciem Konferencji *Wokół idei Giedroycia* było wręczenie nagrody naukowej imienia Redaktora. W roku 2010 został nią uhonorowany Tomasz Rakowski za książkę *Łowcy, zbieracze, praktycy niemocy. Etnografia człowieka zdegradowanego*, będącą obszernym studium bezdomności w Polsce po 1989r.

Michał Łuszczuk, konferencja *Współpraca i rywalizacja międzynarodowa w regionie Arktyki na początku XXI wieku*, Lublin, 27 listopada 2010 r.

Badania naukowe poświęcone Arktyce przez wiele lat były domeną przedstawicieli dyscyplin wchodzących w zakres nauk o Ziemi, ostatnio jednak dołączyli do nich również politolodzy. Ponad 40 uczestników reprezentujących blisko 20 ośrodków naukowych z całego kraju spotkało się 27.10.2010 roku na Wydziale Politologii UMCS w Lublinie podczas pierwszej w Polsce politologicznej konferencji naukowej poświęconej Arktyce pt. *Współpraca i rywalizacja międzynarodowa w regionie Arktyki na początku XXI wieku*. Spotkanie zostało zorganizowane przez Zakład Stosunków Międzynarodowych UMCS przy współpracy ze Stowarzyszeniem Młodych Badaczy Polarnych na Progu Kariery w Polsce, głównym zaś jego celem była prezentacja oraz omówienie wyników badań poświęconych szeroko definionym procesom politycznym zachodzącym aktualnej sytuacji międzynarodowej w regionie Arktyki.

Na istotną rangę podjętej problematyki, jak i wyjątkowość spotkania zwrócił uwagę podsekretarz stanu w MSZ Maciej Szpunar, który w liście do uczestników podkreślił konieczność rozwoju polskich badań polarnych w zakresie nauk społecznych. Minister Szpunar wskazał także na priorytety Polski w odniesieniu do regionu arktycznego, co uznano za zaproszenie do dyskusji między naukowcami a decydentami na temat zakresu aktywności Polski na arenie arktycznej. Istotnym rozwinięciem i merytorycznym uzupełnieniem też zawartych w liście było wystąpienie Ambasadora Jakuba T. Wolskiego, przedstawiciela Polski na forum Rady Arktycznej (byłego Ambasadora RP w Danii), który w swoim przemówieniu wymienił obecne działania podejmowane przez polską dyplomację wobec Rady Arktycznej. Ambasador Wolski wyraził przy tym opinię, iż skuteczna dyplomacja nie może obejść się bez wsparcia ze strony zaplecza ekspercko-naukowego, zaś inaugurowaną konferencję wypada uznać za ważny krok w tym kierunku.

O wyjątkowości, a zarazem interdyscyplinarności odbytego spotkania świadczyło także aktywne uczestnictwo w nim ze strony przedstawicieli Komitetu Badań Polarnych PAN – przewodniczącego Komitetu prof. dr. hab. Jacka Jani oraz sekretarza naukowego Komitetu prof. Piotra Głowackiego, pełniącego funkcję polskiego przedstawiciela w Svalbard Science Forum. Prof. Jania nadzwyczaj przystępnie naświetlił w swojej prezentacji charakter zmian klimatycznych zachodzących na Dalekiej Północy, wskazując, iż zmiany te stanowią dużo więcej, aniżeli jedynie tło do rozwoju sytuacji międzynarodowej w tym regionie. Prof. Głowacki, z racji pełnionych przez siebie funkcji, podjął zagadnienie zakresu zadań, a zarazem i wyzwań w obliczu jakich znajduje się obecnie międzynarodowa wspólnota badaczy polarnych, m.in. na Spitsbergenie. Warto podkreślić, iż na konferencji obecni też byli lubelscy geografowie-polarnicy, którzy niegdyś inaugurowali wyprawy badaczy UMCS na Spitzbergen: prof. dr. hab. Kazimierz Pękala, prof. dr. hab. Marian Harasiumiuk oraz Janina Repelewska-Pękalowa.

W pierwszej, plenarnej części konferencji, prowadzonej przez kierownika ZSM prof. dr. hab. Marka Pietrasia, obok wystąpień gości honorowych wygłoszone zostały trzy referaty, które budząc żywe zainteresowanie wśród uczestników, stały się „katalizatorami” dalszych dyskusji. Dr Robert Potocki przedstawił geopolityczną analizę regionu Arktyki, w której, odwołując się do wniosków sformułowanych przez innych badaczy, dokonał autorskiej

oceny rangi oraz perspektyw stojących przed tym regionem. W następnym referacie prof. dr hab. Ryszard Szypra, podejmując się wstępnej analizy problematyki (nie)bezpieczeństwa militarne w regionie arktycznym, wyraził pogląd, iż dostrzegana stopniowa militaryzacja obszarów okołobiegunowych nie stanowi aktualnie bezpośredniego zagrożenia dla pokoju. Dr Anna Pięcińska przedstawiła natomiast wyniki swoich badań z zakresu językoznawstwa na temat sposobu opisu sytuacji politycznej w Arktyce w polskich tygodnikach i gazetach codziennych w ostatnich kilku latach. Referentka zwróciła uwagę zarówno na wysoki stopień wartościowania przekazywanych treści, jak też na ich mierny poziom merytoryczny oraz szablonowość (dominują wizje zagrożenia konfliktami).

W następnej części konferencji organizatorzy przewidzieli pięć paneli wyodrębnionych według kryterium problemowego. Panel pierwszy, kierowany przez prof. dr hab. Leonarda Łukaszuka poświęcony był prawnomiędzynarodowemu wymiarowi sytuacji politycznej w regionie arktycznym. W ramach tej debaty mgr Mariusz Mieczkowski zreferował kwestię zakresu zwierzchnictwa terytorialnego na Oceanie Arktycznym, zaś mgr Maja Głuchowska Wójcicka rozważała możliwości zastosowania koncepcji wspólnego dziedzictwa ludzkości w odniesieniu do tego akwenu. Problematykę ustalenia granic szelfu kontynentalnego i jego potencjalnej eksploatacji, a także roli Komisji ds. Granic Szelfu Kontynentalnego w kontekście międzynarodowej rywalizacji w regionie Arktyki w swych wystąpieniach przedstawili prof. dr hab. Andrzej Makowski oraz mgr Marta Przygodzka-Markiewicz. Możliwości wykorzystania morskich obszarów arktycznych dla celów żeglugowych – głównie w ich prawnym kontekście, jak też prawdopodobnych konsekwencji z tym związanych – rozważyli natomiast dr Dariusz Bugajski oraz mgr Luc Ampleman.

Celem drugiego panelu, prowadzonego przez prof. dr hab. Krzysztofa Kubiaka, była próba rozważenia oraz porównania polityk państw arktycznych. Wstępem do tego stały się wystąpienia dr Wojciecha Janickiego oraz dr Oksany Voytyuk, w których referenci określili charakter i przesłanki zarysowującej się rywalizacji wokół bieguna północnego. W ocenie dr. Wojciecha Janickiego potencjalne zasoby ropy i gazu ukryte na dnie Oceanu Arktycznego wedle dostępnych szacunkowych wyników badań znajdują się w zdecydowanej większości w zakresie jurysdykcji państw nadbrzeżnych, a zatem nie można ich rozpatrywać jako stawki w „arktycznej grze”. Kolejne referaty, dr. Marcina Gabrysia, mgr. Piotra Graczyka, dr. Tomasza Brańki oraz dr. Michała Łuszczuka poświęcone zostały prezentacji wyników badań nad politykami arktycznymi wybranych państw i terytoriów autonomicznych regionu, odpowiednio Kanady, Stanów Zjednoczonych, Grenlandii oraz Danii. Referenci, bazując nie tylko na materiałach źródłowych w swych analizach, wykazali, iż stosunek poszczególnych jednostek geopolitycznych do regionu Arktyki jest kwestią wielowymiarową, a przy tym wysoce zindywidualizowaną.

Kolejna dyskusja, prowadzona przez prof. dr hab. Piotra Głowackiego, dotyczyła aktualnych wyzwań społecznych i ekologicznych, w obliczu których znajduje się Arktyka. Ogólne tło rozwoju społeczno-gospodarczego Dalekiej Północy, szczególnie w jej europejskiej części, przedstawił były Ambasador RP w Szwecji oraz w Norwegii i Islandii prof. dr hab. Ryszard M. Czarny. Problematykę aktywności oraz aspiracji arktycznych ludów rdzennych zreferowali następnie mgr Adam Stępień oraz mgr Marta Petryk. Kwestie ochrony środowiska w kontekście zmian klimatycznych oraz prawnomiędzynarodowego wymiaru współpracy państw w regionie Arktyki zostały zaś poruszone w wystąpieniach mgr Katarzyny Kęпки oraz mgr Joanny Herdy-Jareckiej.

Interesującym uzupełnieniem rozważań podjętych w ramach panelu pierwszego stał się panel czwarty, prowadzony przez prof. dr. hab. Andrzeja Makowskiego, poświęcony „nowym graczom” na obszarach okołobiegunowych. Wśród tej kategorii uczestników współpracy i rywalizacji międzynarodowej w regionie Arktyki prof. dr. hab. Krzysztof Kubiak wyróżnił Chińską Republikę Ludową, Japonię oraz Koreę Południową. W wystąpieniu tym szczególną uwagę zwrócono nie tylko na zróżnicowane przesłanki zainteresowania tych państw regionem arktycznym oraz potencjały w zakresie jego eksploracji i eksploatacji, lecz również na zindywidualizowane i zaskakująco bogate instrumentarium oddziaływania wskazanych państw azjatyckich na sytuację wokół regionu bieguna północnego. W następnych dwóch referatach mgr Andrzej Wójcik oraz dr Violetta Gul-Rechlewicz zwrócili uwagę na podłoże, zakres oraz intensywność zainteresowania Arktyką za strony mniejszych graczy europejskich: odpowiednio, Szwecji oraz Holandii. Obok państw regionem arktycznym zainteresowane są również podmioty ponadnarodowe, takie jak Unia Europejska, która, jak to zauważyła mgr Kinga Smoleń, ma istotne powiązania funkcjonalne z państwami nadbrzeżnymi Oceanu Arktycznego oraz być może w nieodległej przyszłości zwiąże swoje interesy oraz bezpieczeństwo (np. energetyczne) z tzw. Daleką Północą.

Piąty z przewidzianych paneli poświęcony został tematyce aktywności organizacji międzynarodowych oraz formom współpracy transgranicznej w Arktyce. Tą częścią obrad kierował prof. dr. hab. Ryszard M. Czarny. Mgr Damian Szacawa dokonał na początku prezentacji struktur tzw. „nowego regionalizmu” w Europie Północnej, na które składają się zarówno Rada Państw Morza Bałtyckiego, Euroarktyczna Rada Morza Berentsa, jak i Rada Arktyczna. Ostatnia z wymienionych organizacji stała się przedmiotem wystąpienia mgr. Piotra Graczyka, który swoje rozważania oparł m.in. na wynikach obserwacji uczestniczących. Do grona organizacji międzynarodowych znajdujących się blisko bieguna północnego (zarówno w przenośni, jak i w rzeczywistości) należy także Rada Nordycka, co starała się wykazać dr Joanna Grzela. W jej referacie podjęta została problematyka stosunku tejże organizacji do koncepcji wewnętrznych reform w północno-zachodniej Rosji, który to obszar, jak dość często się wskazuje, jest swoistym laboratorium współpracy między Zachodem a Rosją na Dalekiej Północy. Podobnie oceniany jest rejon Morza Barentsa, który przez lata stanowiąc przedmiot niezgody między Norwegią a ZSRR/Rosją, ostatnio doczekał się delimitacji granic morskich między tymi państwami. Kwestia ta stała się jednym z głównych punktów wystąpienia mgr Pauliny Armaty, która doceniając w swym referacie osiągnięte porozumienie, duży nacisk położyła na inne istniejące rozbieżności i wyzwania dla współpracy w tej części Arktyki.

Konferencja została zakończona podsumowaniem poszczególnych paneli oraz dość długą i ciekawą dyskusją. W jej ramach, obok pytań bezpośrednio nawiązujących do wygłoszonych referatów, dużo miejsca poświęcono kwestii wykorzystania powstałego efektu synergii dla rozwoju w naszym kraju społecznych badań polarnych (o co apelowali m.in. prof. dr. hab. Piotr Głowacki i prof. dr. hab. Ryszard M. Czarny) oraz dla wsparcia polskiej polityki arktycznej ze strony badaczy (co akcentowali Ambasador Jakub T. Wolski oraz prof. dr. hab. Marek Pietraś). Wyrażony w toku dyskusji postulat organizowania tego typu konferencji w przyszłości przez inne ośrodki akademickie spotkał się z aprobatą większości uczestników.